

Temel Gelir Modeline Yönelik Samsun’da Vatandaş Algısı Üzerine Bir İnceleme*

A Study on Citizen Perception of the Basic Income Model in Samsun

Kenan ŞAHİN**

Özet

Toplumsal nitelikli tüm sorunlar sosyal politikanın kapsamı içerisinde yer almaktadır. Yoksulluk, gelir dağılımı eşitsizliği, işsizlik toplumsal nitelikli sorunların başında yer almakta ve sosyal politika alanının temel çalışma konularını oluşturmaktadır. Küresel ekonomik, siyasi olaylar ve teknolojik gelişmeler de ya toplumsal nitelikli sorunları derinleştirmekte ya da yeni sorunları ortaya çıkarmaktadır. Bunların başında ise küresel salgın hastalıklar, yerel ve bölgesel savaşlar, ekonomik baskı ve yaptırımlar gelmektedir. Teknolojik gelişmeler ile birlikte otomasyona bağlı işsizlik gibi yeni sorunlar da ortaya çıkmaktadır. Bu gelişmeler de var olan sosyal politikaların işlevselliğini ve etkinliği sorgulatmaktadır. Mevcut sosyal politika uygulamalarının sorunların çözümünde beklenen başarıyı gösteremiyor oluşu da yeni arayışlara kapı aralamaktadır.

Temel gelir modeli, son dönem sosyal politika tartışmaları içerisinde önemli bir noktada yer almaktadır. Yoksullukla mücadele, gelir dağılımında adaletin sağlanması, otomasyona bağlı işsizlik karşısında bireylerin korunması gibi temel sosyal politika işlevleri ile örtüşen amaçları ile temel gelir bütüncül bir yaklaşım sunmaktadır. Hak temelli, vatandaş odaklı, bireysel ve karşılıksız bir ödemeyi içeren temel gelir modeli bireylerin yaşamlarını kendi kendilerine idame ve idare ettirebilmeyi hedeflemektedir. İnsan onur ve haysiyetine yaraşır bir yaşamın mümkün kılınması için bireylerin nakdi olarak desteklenmesi gerektiği fikrini savunan model dünya genelinde birçok noktada uygulanmaktadır. Henüz bir ülke genelinde uygulanması gerçekleşmeyen temel gelir modeli yerel ve bölgesel olmak üzere dünya genelinde 192 farklı noktada uygulanmaktadır. Uygulama bölgelerinde

107

* Bu çalışma “Yoksullukla Mücadelede Temel Gelir Modeli: Samsun’da Vatandaş Algısı Üzerine Bir Araştırma” adlı yüksek lisans tezinden türetilmiştir.

** Sosyal Çalışmacı, Samsun Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Hastanesi, Samsun-Türkiye, shukenansahin@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0001-7701-2569>.

Geliş/Submitted: 14.04.2025 | **Kabul/Accepted:** 17.06.2025

Atıf/Cite: Şahin, K. (2025). Temel Gelir Modeline Yönelik Samsun’da Vatandaş Algısı Üzerine Bir İnceleme. *Publicus*, (3). 107-156.

elde edilen sonuçlar temel gelir modelinin birçok farklı soruna çözüm olabileceğini göstermektedir.

Güvencesizliğin ve belirsizliğin ortadan kaldırılması ya da etkilerinin hafifletilmesinde temel gelir diğer sosyal politika araçlarına göre daha kapsamlı bir çözüm önerisi sunmaktadır. Düzenli olarak, belirli aralıklarla ve nakit bir ödemeyi içeren temel gelir modeli, bireylerin yaşamlarını kendi arzuları doğrultusunda şekillendirmelerine olanak sunmaktadır. Temel ihtiyaçların karşılanması güvencesi ile bireyler geleceklerini istekleri doğrultusunda şekillendirme özgürlüğüne sahip olmaktadır. Özellikle gelişmekte olan ve gelişmemiş ülke vatandaşları için bu durum refah içinde sürdürülen bir yaşama karşılık gelmektedir.

Bu çalışmada temel gelir modeli açıklanmakta ve modele yönelik vatandaş algısına yer verilmektedir. Çalışmanın teorik bölümü literatür değerlendirilmesi, saha araştırması bölümü ise yüz yüze gerçekleştirilen derinlemesine mülakat yöntemi ile elde edilen veriler doğrultusunda hazırlanmıştır. Böylelikle temel gelir modelinin bütüncül bir sosyal politika aracı olarak sosyal nitelikteki sorunların çözümündeki etkinliğinin ortaya koyulması amaçlanmaktadır. Çalışma üç bölümden oluşmakta olup; ilk bölümde temel gelir kavramı, özellikleri ve başlıca amaçlarına, ikinci bölümde dünyadan uygulama örneklerine ve üçüncü bölümde ise temel gelir modeline yönelik vatandaş algısına dair araştırma sonuçlarına yer verilmektedir. Çalışma bir bütün olarak değerlendirildiğinde; temel gelir modeli hakkında bilgilendirme ve farkındalık artırıldığında modele yönelik desteğin artacağı, temel gelir modelinin uygulanması halinde mutlak yoksulluğun son bulacağı, görece yoksulluğun görünümünün iyileşeceği, güvencesizliğin giderileceği, beklenmedik olaylar karşısında bireylerin ekonomik hareket kabiliyetinin artacağı sonuçlarına ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Temel Gelir, Sosyal Politika, Yoksulluk, Sosyal Yardım, Kamu Hizmeti

Abstract

All social problems fall within the purview of social policy. Among these, poverty, income inequality, and unemployment remain the foundational concerns of the discipline. Global economic and political shifts, along with rapid technological advancements, have both intensified existing problems and generated new ones. Events such as global pandemics, regional conflicts, economic crises, and international sanctions continue to reshape the landscape of social risk. Simultaneously, emerging technologies—particularly automation and digitization—pose new challenges, such as job displacement and increased precarity. These evolving dynamics cast doubt on the capacity of existing social policy frameworks to respond effectively, prompting renewed inquiry into alternative models of social protection.

In recent years, the concept of basic income has gained prominence in global social policy discourse. With its core objectives aligning closely with the fundamental aims of social policy—namely poverty alleviation, equitable income distribution, and protection against technologically induced unemployment—basic income presents a holistic and transformative approach. Defined as a universal, unconditional, and individual cash transfer, the model seeks to guarantee a minimum level of economic security, thereby enabling individuals to maintain autonomy and dignity in their lives. Rooted in rights-based and citizen-oriented principles, basic income is conceived as a mechanism to ensure a life worthy of human dignity.

109

Although no country has yet implemented basic income at the national level, pilot programs and localized trials have been conducted in 192 settings across different regions of the world. The empirical evidence gathered from these initiatives suggests that basic income has the potential to address a broad range of social problems, extending beyond income poverty to include the mitigation of precarity and socio-economic insecurity. Compared to traditional social policy instruments, basic income offers a more comprehensive and preventive solution to the structural uncertainties of the contemporary labour market. By providing regular, predictable, and unconditional payments, it enables individuals—particularly in developing and underdeveloped contexts—to exercise greater control over their futures, increase their resilience to shocks, and pursue paths of self-determined well-being.

This study investigates the potential of the basic income model as an integrated tool of social policy. It adopts a mixed methodological approach, combining a theoretical review of the literature with empirical findings derived from in-depth, face-to-face interviews. The aim is to assess both the conceptual foundations and the practical viability of basic income through the lens of citizen perceptions. The study is organized into three sections: the first outlines the conceptual framework of basic income, including its core principles and objectives; the second provides comparative insights from global pilot programs; and the third presents field research findings on public attitudes toward the model.

Overall, the study concludes that increased public awareness and understanding of basic income correlates with higher levels of support for its implementation. The findings suggest that a nationally implemented basic income policy could eradicate absolute poverty, alleviate relative poverty, reduce precarity, and enhance individuals' economic agency in the face of unforeseen events. As such, basic income emerges not merely as a welfare instrument, but as a foundational pillar for reimagining social protection in an era marked by volatility and transition.

Keywords: Basic Income, Social Policy, Poverty, Social Welfare, Public Service

Giriş

Bireyler yaşamlarını devam ettirebilmek için yemek, barınma ve giyim ihtiyaçlarını karşılamak zorundadır. Temel ihtiyaçlar olarak adlandırılan bu ihtiyaçlar tüm insanlığın ortak ihtiyaçlarıdır. Ülke, bölge, şehir fark etmeksizin bu ihtiyaçlar aynı zamanda insanca bir yaşamı mümkün kılmanın asgari koşulu olarak görülmektedir. Günlük yaşamın sürdürülebilmesinde gereksinim duyulan gıda ve temiz suya erişim, güvenli bir ev, iklim ve çevre koşullarına uygun kıyafet temini her birey için her zaman mümkün olmamaktadır. Savaşlar, iklim değişikliği ve çevre felaketleri, küresel ekonomik krizler ve son olarak tüm dünyanın tanık olduğu Covid-19 pandemisi bazı bireylerin temel ihtiyaç teminindeki kırılganlığını görünür kılmaktadır.

Dünya Bankası (DB) ve Birleşmiş Milletler (BM)'in öncülük ettiği uluslararası çatı kuruluşlar küresel düzeyde yoksullukla mücadele için bir dizi program geliştirmektedir. BM, 2015 yılında yayınladığı ve 2030 yılında ulaşmayı hedeflediği *Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları* ile daha yaşanabilir bir dünya için ana hedefleri belirlemiştir. On yedi başlık altında duyurulan amaçlar içinde yer alan ilk iki başlık yoksulluk ve açlığın son bulması için geliştirilen hedefleri belirtmektedir (BM, 2025). Covid-19 pandemisi ve sonrasında yaşanan ekonomik darlık uluslararası düzeyde yoksulluğu derinleştirmiş ve yoksulluk içinde yaşayan insan sayısında artışa yol açmıştır. Bu durum sürdürülebilir kalkınma amaçları ile hedeflenen 2030 yılında yoksulluk ve açlığın son bulmasına ilişkin hedeflerden uzaklaşıldığını göstermektedir. Covid-19 ve sonrasında yaşanan ekonomik darlık uluslararası ve ulusal düzeyde geleneksel yöntemler ve var olan sosyal politika araçlarının beklenen başarıyı sağlayamadığını göstermektedir. Bu durum yeni sosyal politika araçlarının gündeme gelmesine yol açmıştır.

Sosyal politika başarısızlarının üstesinden gelebilmek adına yürütülen tartışmalarda temel gelir fikri öne çıkmaktadır. Temel gelir, bireylere

yönelik koşulsuz, düzenli aralıklarla ve geri alınmaksızın gerçekleştirilen nakit ödemeyi tanımlamaktadır. Hak temelli ve birey odaklı bir gelir ödemesini içeren temel gelir uygulaması, kökenleri Antik Yunan'a kadar uzanan eski bir düşünceyi ifade etmektedir. Tarihsel süreç içerisinde birçok defa dile getirilen düşüncenin uygulamaya geçmesi yirminci yüzyılda mümkün olmuştur. Henüz herhangi bir ülke örneğinde ulusal ölçekte uygulanmamış olsa bile sürekli ve bölgesel olmak üzere dünyanın birçok ülkesinde uygulanmış olup, birçok yerde de uygulanmaya devam etmektedir. Günümüze kadar dünya üzerinde tamamlanmış ve devam etmekte olan temel gelir uygulaması sayısı 2024 yılı itibarıyla 192 farklı noktaya ulaşmıştır. Teknolojik gelişmelerin bir sonucu olarak üretimde otomasyon ve robot teknolojisinin kullanımı temel gelir tartışmalarının günümüzde tekrar hız kazanmasına neden olmuştur. Teknoloji kökenli işsizlik probleminin üstesinden gelinmesinde temel gelir önerisi birçok farklı isim tarafından dile getirilmektedir (Erdoğan ve Akar, 2020, s. 909).

Yoksullukla mücadele başta olmak üzere gelir dağılımında adaletin sağlanması, işsizliğin yıkıcı etkilerinin önüne geçilmesi, güvencesizlik ve belirsizliğin son bulmasında kalıcı çözüm önerileri sunan temel gelir yirmi birinci yüzyıl sosyal politika tartışmalarının merkezinde yer almaktadır. Farklı ölçeklerde uygulanan yerel ve bölgesel temel gelir modelleri de bu tartışmalara canlılık kazandırmaktadır. Temel gelir modeli diğer sosyal politika araçlarından farklı olarak kısa süreli ve anlık olarak sosyal nitelikli sorunların ötelenmesi yerine uzun soluklu bir çözüm önerisi ve sosyal politika uygulamasını ifade etmektedir. Modelin birçok sorunun çözümüne doğrudan katkı sunması ve bireylerin yaşamlarının şekillenmesinde esas sorumluluğu bireylere vermesi, sosyal tabakalar arası geçişi hızlandırması diğer sosyal politika araçlarından farkını göstermektedir.

Bu çalışma üç bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde temel gelirin tanımı, özellikleri ve başlıca amaçları açıklanmaktadır. İkinci bölümde

dünyadan uygulama örneklerine yer verilmektedir. Son bölümde ise temel gelir modeli ile ilgili olarak Samsun’da vatandaş algısına dair yürütülen araştırmanın sonuçları sunulmaktadır.

Temel Gelirin Tanımı

Temel gelir, bireylere koşulsuz, düzenli aralıklarla ve geri alınmaksızın ödenen parasal tutar olarak tanımlanmaktadır. Kavramın daha iyi anlaşılabilmesi için tanımda yer alan unsurlara biraz daha ayrıntılı bakmak gerekmektedir. “Temel” kelimesi ile “açlıktan ölmeyecek kadar dar” bir gelir vurgulanmaktadır. Bireylere yönelik olması, kişilerin ailevi durumlarına bakılmaksızın gerçekleştirilen bir ödemeyi açıklamaktadır. Koşulsuz olarak sunulması ile kişilerin temel gelire hak kazanmasında belirli koşulları sağlamasının aranmaması, özgürce harcamada bulunabilmesi ve davranışlarında bir beklenti zorunluluğunun olmaması kastedilmektedir. Düzenli aralıklarla ödeme yapılması ise tek seferlik bir ödemeden ziyade öngörülebilir, planlama yapılabilir, düzenli ve sürekli bir ödemeyi içermektedir (Standing, 2021, ss. 19-23).

Başka bir tanımlama ise kavramın odağının iş ve çalışma yaşamı mı yoksa vatandaşlıktan kaynaklanan bir hak mı olacağı sorusu etrafında şekillenmektedir. Burada hak kavramı, bireylerin karşılığında herhangi bir bedel ödemediği doğuştan sahip oldukları değerler bütünü olarak ifade edilebilmektedir. Bu doğrultuda temel gelir kavramı, toplumun bütün bireylerine, geçmiş ve şimdiki çalışma durumlarından bağımsız olarak gerçekleştirilen koşulsuz ve düzenli nakit ödemeyi işaret etmektedir. Toplumun bütün fertlerine, yalnızca o toplumun bir üyesi olmasından kaynaklanan bir hak olarak nakit gelir sunulması hak temelli bir yaklaşımı vurgulamaktadır. Asgari şartlarda ve insan onuruna yaraşır bir yaşam sürmek temel vatandaşlık hakkı olarak değerlendirildiğinden, temel gelir kavramı aynı zamanda vatandaşlık geliri olarak da dile getirilmektedir (Buğra ve Keyder, 2012, s. 8).

Gelir transferini içeren birçok farklı sosyal politika aracı uygulanmaktadır. Bunlar arasında en yaygını doğrudan ve dolaylı sosyal yardımlardır. Sosyal yardımlar bireylerin ihtiyaçları, çalışma durumları, hane yapıları gibi çok çeşitli değişkene göre şekillenen aynı ve nakdi tutarı belirtmektedir. Birçok açıdan sosyal yardımları kapsayan temel gelir, yoksulluk içerisinde olan vatandaşları zorlayıcı şartları ortadan kaldırdığından diğer sosyal yardım uygulamalarından ayrılmaktadır. Gelire bağlı olmadan, çalışma durumunu şart koşmadan, birey odaklı ve hak olarak düzenli ve sürekli sunulması temel geliri diğer sosyal yardım uygulamalarından farklılaştırmaktadır (Ünlü, 2017, ss. 137-138).

Sosyal politikaların şekillenmesinde hedef kitlenin hangi ihtiyaçlarının giderilmesine öncelik verildiği etkili olmaktadır. Özellikle yoksulların ve ekonomik zorluk içindeki bireylerin acil gereksinim duydukları hizmet ve ürünler ile kısa süreli düşük miktartlı sosyal yardımlar kamu politikalarında daha çok tercih edilmektedir. Ancak bu durum sosyal yardımların sunulduğu toplum kesiminin hayatlarında önemli bir değişiklik meydana getirmemektedir. Ayrıca kamu kesiminin sosyal yardımları ve hizmet sunum modeli ihtiyaç sahibi bireyleri vakıf, dernek ve hayırsever kimselerin sosyal yardımlarına daha çok yönelir hale getirmektedir. Bu durum ise hak temelli bir sosyal politika yaklaşımından uzaklaşmaya neden olmaktadır. Sosyal politikada ve özellikle sosyal yardımlarda hak vurgusunun olduğu temel gelir düşüncesi ise kavramın ilk ortaya çıkışından bugüne değin insan onuruna yaraşır bir yaşamı mümkün kılmayı amaç edinmektedir (Kesgin, 2013, s. 69).

Temel Gelirin Özellikleri

Temel gelir kavramı, birçok farklı şekilde adlandırılmaktadır. Temel gelir kavramına siyasi ve ekonomik zeminde nasıl yaklaşıldığı kavramın adlandırılmasında etkili olmaktadır. Literatürde evrensel

temel gelir, temel gelir, vatandaşlık geliri, temettü geliri, garantili yıllık gelir gibi farklı şekillerde adlandırılmakta ve yaygın olarak temel gelir olarak ifade edilmektedir. Kavramın farklı adlandırmalarına karşın hemen hepsinde kastedilen şey tüm bireylere güvenceli ve düzenli bir gelirin ödenmesi düşüncesidir. Ayrıca temel gelir kavramının özellikleri neredeyse tüm farklı adlandırmalarında aynı şekilde ifade edilmektedir.

Temel gelir üzerine çalışmalar yürüten Malcom Torry, *Vatandaşlık Gelirinin Uygulanabilirliği* başlıklı kitabında temel gelirin özelliklerini şu şekilde sıralamaktadır (Torry, 2016, ss. vii-viii):

Koşulsuzluk: Temel gelirin yaşa göre değişiklik gösterebileceğini ancak bunun dışında herhangi bir şartın, koşulun aranmayacağı anlamına gelmektedir. Aynı yaştaki herkesin diğer tüm farklılıklara rağmen aynı geliri alacağını bildirmektedir.

Otomatik (Periyodik/Düzenli Aralıklarla): Temel geliri her bir bireyin haftalık veya aylık olarak doğumdan ölüme kadar düzenli olarak alması anlamına gelmektedir.

Geri Çekilmezlik: Bireyin geliri veya serveti artarsa temel gelirin kesintiye uğramayacağı ve geri alınamayacağı anlamına gelir.

Bireysellik: Temel gelirin çiftlere veya hanehalklarına değil bireylere ödeneceği anlamına gelir.

Vatandaşlık Hakkı: Bir ülkede yasal olarak ikamet eden her bir bireyin vatandaşlık bağından kaynaklı temel geliri alacağı anlamına gelir.

Temel Gelir Düşüncesinin Başlıca Amaçları

Temel gelir, yoksullukla mücadele başta olmak üzere birçok konuda iyileştirme ve çözüm önerileri ortaya koymaktadır. Güvenceli bir asgari gelir ödemesinin yoksullukla mücadelede etkin ve verimli sonuçlar ortaya koyacağı belirtilmektedir. Bunun yanında gelir dağılımı adaletsizliğinin giderilmesi, sosyal adaletin sağlanması, işsizlikle mücadele kavramın amaçları arasında yer almaktadır. Eşitsizliğin

giderilmesi, güvencesizliğin son bulması, özgürlüklerin artırılması da diğer amaçları arasında sayılabilmektedir. Bu bölümde temel gelirin başlıca amaçları açıklanmaya çalışılacaktır.

Yoksullukla Mücadele

Yoksulluk çoğu zaman açlık ya da günlük ihtiyaçlarını karşılayamama anlamında “mutlak yoksulluk” olarak akla gelmektedir. Böyle bir anlaşılmanın altında yatan birçok haklı neden bulunmaktadır. Ancak yoksulluğu sadece bu dar çerçeveye indirgemek sorunu tanımlamaktan çözüm önerilerinde yetersiz kalmaya kadar birçok eksikliği beraberinde getirmektedir. Bu bakımdan yoksulluk bireylerin kendi özellikleri, doğal sebepler ya da savaş gibi insan eliyle yaratılmış sorunları nedeniyle bazı insanların karşılaştığı geçim sıkıntısı ve hatta açlık durumu olarak tarihin her döneminde ve her toplumda görülmektedir. Ancak günümüzde sosyal bir sorun olarak tartışılan haliyle yoksulluk, kapitalizmin on altıncı yüzyılda Avrupa’da ortaya çıkışıyla bağlantılandırılmaktadır (Buğra, 2021, ss. 24-25).

Yoksulluğun toplumsal bir sorun olarak değerlendirilmeye başlanmasının on altıncı yüzyıl olarak tarihlendirilmesinin altında yoksulluğa ve yoksullara yönelik algıda yaşanan değişiklik yatmaktadır. Modern çağın erken dönemlerinde kapitalizmin emeği merkeze alan değerler sistemi içerisinde yoksulların işgücü olarak görülmeye başlanması bu değişikliğe ışık tutmaktadır. Mülksüz kalmış ve tarımdan kopmuş yoksul kesimin şehirlere yerleşmesi ile ortaya çıkan “suç, pislik ve bulaşıcı hastalık korkusu” yoksulların çalıştırılması gerektiği fikrini güçlendirmekteydi. Bu düşüncenin altında yatan temel neden ise “insanı iş gücü olarak kapitalist düzeni koruma ve meşrulaştırma çabalarının merkezinde, serseriliğin ve dilenciliğin önlenmesi ve yoksulların çalıştırılması gayreti bulunuyordu” ifadeleri ile açıklanmaktadır. Bu dönemde, darülaceze benzeri kurumlar ile yoksulların barındırılıp çalıştırıldığı kurumlar

aracılığıyla öncelikle yoksulların disiplin ve terbiye edilmesi önem kazanmaktadır. Asıl amaçlanan ise yoksullara yöneltilen ahlaki çürümüşlüğü çalışma yoluyla tedavi edilmesidir (Buğra, 2021, ss. 25-26).

Kapitalizmin on altıncı yüzyıl ve sonrasında yoksulluğu yoksulun suçu olarak görmesi ve hayırseverlerin yardımına bırakılması düşüncesi “Refah Devleti” uygulamalarına kadar devam etmiştir. Refah devleti uygulamaları, yoksulun desteklenmesini ve yoksulluğa karşı devlet müdahalesini gerekli görmektedir. Refah devletinin krizi ve neoliberal politikaların ağırlık kazanması 1980 sonrasında günümüze değin tekrar yoksulluğun yoksulların sorunu olduğu fikrini öne çıkarmaktadır. Bu fikir yoksulluktan ötürü yoksullu suçlamakta, yoksulluğu bireysel çabalara ve çalışma durumuna bağlamaktadır ancak günümüzde çalışanların da yoksulluk ile mücadele etmesini açıklamamaktadır. Temel gelir ile ilgili çalışmalar yürüten Rutger Bregman, *Gerçekçiler İçin Ütopya* adlı kitabında yoksulluğun yoksulun suçu olmadığını, piyasa koşullarının ve içinde bulundukları yoksulluk durumunun insanları yoksulluğa sürüklediğini ve var olan yoksulluklarını derinleştirdiğini ifade etmektedir (Bregman, 2021, s. 56).

Temel gelir damgalanmayı ve güvencesizliği sonlandıracak reçeteyi sunmayı ve yoksulluğu azaltmayı vaat etmektedir. Yoksullun yoksulluğunu kanıtlamak durumunda olmadığı temel gelirden koşulsuz bir ödeme bireyleri damgalanmadan kurtarmaktadır. Temel gelir aynı zamanda yoksulluk tuzaklarından kurtulmanın yolunu açmaktadır. Düşük ücretli ve güvencesiz işlerde çalışmaya zorlanmak yerine temel gelirin sunmuş olduğu güvence yoksulların insanca şartlar altında çalışmasına fırsat sunmaktadır. Yoksullara yapılan veya yapılacak ödemeler çalışmanın önünde engel oluşturmamakta aksine kendi hesaplarına çalışma isteğini artırmaktadır (Standing, 2021, s. 83).

Gelir Dağılımında Adaletsizliğin Giderilmesi

Gelir dağılımı, bir ekonomide yaratılan değerin, bireyler, gruplar ve hanehalkları arasında dağılımını açıklamada kullanılmaktadır. Gelir dağılımının adaletsiz oluşu, yani toplumun en yoksul kesimi ile en zengin kesiminin yaşam koşullarında ve milli gelirden aldıkları payda büyük farklılıkların oluşu toplumsal barışı bozmaktadır. Gelir dağılımında adaletsizlik toplumsal refahı, ekonomik büyümeyi olumsuz etkilerken yoksulluğun derinleşmesine neden olmaktadır. Bu nedenle gelirin yeniden dağıtımında adaletin sağlanması ya da adaletsizliğin olumsuz etkilerinin hafifletilmesi için devlet sosyal nitelikli transferlere başvurmaktadır. Diğer adıyla sosyal yardım programları, devletin, toplumun huzur ve refahını artırmak amacıyla toplumdaki bazı kişi ya da gruplara yönelik şartlı ya da şartsız ayni ve nakdi yardımların bütünüdür ifade etmektedir. Sosyal yardımların yararlanıcıları daha çok dar gelirli, yoksul ve muhtaç durumdaki kişiler olsa da dolaylı olarak sosyal yardımlar toplumun tümü üzerinde etkilidir. Bu nedenle kimi değerlendirmelere göre “sosyal koruma politikalarının yoksulluğu azaltma hedefinin yanı sıra gelir dağılımını iyileştirme ve herkes için makul bir yaşam standardı sağlama işlevinin olduğuna yönelik fikirlerin yoğunlaşması, asgari gelir desteği uygulamalarını sosyal yardım mekanizmalarının odağına taşımaktadır” (Gemicioğlu ve Bildir, 2023, s. 231).

Ekonomik büyümenin gelir dağılımı üzerinde iyileştirici etkileri olduğu ifade edilmektedir. Ekonomik büyüme ile yaratılan milli gelirin toplumun tümünün gelirin olumlu etki edeceği, gelirleri artıracığı belirtilmektedir. Adaletsiz gelir dağılımının olduğu ülkelerde ekonomik büyümenin toplumun tümüne eşit bir şekilde yansımadığı, servet üzerinden ikincil gelir elde edenlerin daha kazançlı çıktıkları görülmektedir. Kaldı ki günümüz dünyasında çok çeşitlenen ihtiyaçlar ve insanlığın eriştiği konfor seviyesi nedeniyle muhtaç ve yoksullar için

gıda, barınma ve giyinme ihtiyaçlarının karşılanması refaha eriştikleri anlamına gelmemektedir (Bregman, 2021, s. 63)

Temel gelirin adil bir gelir dağılımı oluşturma iddiasının temelinde toplumun tümüne yönelik gelir transferi sağlaması yatmaktadır. Devlet tarafından karşılıksız olarak toplumun tümüne yönelik garantili bir ödeme gelirler seviyesinin artıracaktır. Aynı zamanda *açlık* anlamında yoksulluğu sona erdirecektir. Temel gelirin gelir dağılımında adaleti sağlaması temel gelirin dolaylı vergiler yerine doğrudan vergilerle, örneğin servet vergisi, finanse edilmesine bağlanmaktadır. Diğer türlü oransal olarak toplumdaki tüm bireyler aynı gelir grubunu korumakta ve ortalama gelire göre yaşamlarında herhangi bir değişiklik olmamaktadır (Standing, 2021, ss. 88-92).

Sosyal Adaletin Sağlanması

Temel gelir bireyler arası sosyal adaletin sağlanmasında önemli bir argüman sunmaktadır. Toplumsal eşitsizliğin giderilmesinde her bir bireyin ekonomik olarak desteklenmesi, bu modelin, bireylerin yapabilirliğini artırmaya katkı sunacağını göstermektedir. Kadın, çocuk, genç, yaşlı, engelli, eski hükümlü gibi dezavantajlı grupların toplumsal yaşama katılımında ve yeniden bir hayat kurabilmelerinde temel gelir uygulaması destekleyici bir öneri getirmektedir. Özellikle cinsiyet eşitsizliğinin önlenmesi, kadınların yaşamlarında karşılaştıkları güçlüklerle mücadele edebilmede temel gelir güçlü bir başlangıç yapabilme yeteneği kazandırmaktadır. Kadınların ev işleri gibi ücret karşılığı olmadan yaptıkları işler karşısında temel gelir desteği finansal özgürlük ve güvence sağlamaktadır (Kahvecioğlu, 2021, s. 37). Aynı şekilde çocukların sağlıklı bir yetişkin olabilmelerinde, gençlerin yaşamlarını sağlam temeller üzere inşa edebilmelerinde temel gelir desteğinin “hak” vurgusu önem kazanmaktadır.

Temel gelirin ekonomik bir hak olarak tarif edilmesi ve uygulamaya konulmasındaki en önemli gerekçe sosyal adalettir. Bunun yanında ekonomik güvence ve özgürlük de birlikte anılmaktadır. Toplumsal yaşamın ortak çaba ile oluşması ve yeryüzü kaynaklarının insanlığın ortak mülkü olması yaratılan sosyo-ekonomik değerin de ortak paylaşıma tabi tutulması fikri temel gelirin sosyal adalet yaklaşımının temelini oluşturmaktadır. Bireylerin ortak çabaları ile elde edilen artı değerin belirli bir grubun elinde toplanması ve bazı kesimlerin yalnızca kıt kaynaklarla yaşamlarını sürdürmeleri sosyal adaleti bozucu niteliktedir. Temel gelir önerisi bireylere yönelik güvenceli ödeme fikri ile sosyal adaletin sağlanmasına katkı sunmaktadır. John Rawls'ın *Bir Adalet Teorisi* adlı eserinde yer alan sosyal adalet ilkesi iyi bir sosyal politikanın nasıl olacağına dair ipucu sunmaktadır. Rawls'un *Farklılık İlkesi*, iyi bir sosyal politikayı "Bir politika, ancak toplumdaki en dezavantajlı grupların konumunu iyileştirebiliyorsa adalete hizmet etmiş olur" düşüncesiyle açıklamaktadır. Standing ise *Güvence Farklılığı İlkesi* kavramını öne sürerek "... bir sosyal politika yahut kurumsal değişim, ancak en güvencesiz gruplara güvence sağlayabiliyorsa sosyal olarak adil addedilebilir." Görüldüğü gibi Standing de Rawls'un iddiasına katılmaktadır (Standing, 2021, s. 47).

Friedrich August Von Hayek ise *Sosyal Adalet Serabı* adlı eserinde adaletin bireylerin davranışlarının bir sonucu olarak ortaya çıktığını ve buna göre adil ya da adaletsiz olarak değerlendirilebileceğini belirtmektedir (Hayek, 1995, s. 57). Kendiliğinden oluşan düzende meydana gelen gelişmelerin bu kapsamda değerlendirilemeyeceğini dile getirmektedir. Özgür toplum ile sosyal adaletin birbirine zıt kavramlar olduğunu belirten yazar mutlak bir sosyal adaletin sağlanması için kendiliğinden doğan düzenin organizasyon düzenine dönüştürmemiz gerektiğini vurgulamaktadır (Yayla, 2000, s. 195). Hayek, aşırı yoksulluğun önlenmesinde ve eşitsizliklerin giderilmesinde devletin vatandaşlara karşılıksız ödeme yapması

fikrine karşı çıkmamaktadır. Bu durumun herkese yarar sağlayabileceğini belirtmektedir. Buradaki sorunun özgürlüklerin kısıtlanması ya da hukuk devletiyle çatışmadan öte piyasa mekanizmasının durması durumunda olabileceğini vurgulamaktadır (Hayek, 1995, ss. 123-124).

Otomasyona Bağlı İşsizlikle Mücadele

Sanayi Devrimi ile birlikte üretimde makineleşme süreci hız kazanmıştır. Bu aynı zamanda insan gücüne dayalı üretimde yavaşlamaya diğer bir ifadeyle üretimde insan gücüne duyulan ihtiyacın azalmasına neden olmuştur. On sekizinci yüzyıldan yirmi birinci yüzyıla değin teknolojik gelişmenin somut bir göstergesi olan Sanayi Devrimi sürekli olarak gündemdedir. Günümüzde dördüncüsü yaşanan son sanayi devrimi, üretimde otomasyon ve robot kullanımını üst seviyelere çıkartmış, üç boyutlu yazıcı, nesnelerin interneti, yapay zekâ gibi yenilikleri beraberinde getirmiştir. Dördüncü sanayi devrimi, diğer sanayi devrimlerinden farklı olarak teknolojilerin fiziksel, biyolojik ve dijital alanlarda karşılıklı etkileşimde bulunmalarını ifade etmektedir. Bu yeni süreç sermaye birikimini, verimliliği ve büyümeyi olumlu yönde desteklese de işsizlik gibi toplumu derinden etkileyen sorunlara kapı aralamaktadır (Erdoğan ve Akar, 2020, ss. 903-904). Mahfi Eğilmez'e göre dördüncü sanayi devriminin üç temel özelliği bulunmaktadır: "(1) Üretimde insan emeğinin en aza indirilmesi ve bu yolla üretimdeki hataların ortadan kaldırılması. (2) Üretimin en üst düzeyde esnekliğe kavuşturulması ve bu yolla tüketiciye özel ürün yapabilme imkânının elde edilmesi. (3) Üretimin hızlandırılması." (Eğilmez, 2017).

Temel gelir, dördüncü sanayi devrimi ile hız kazanan otomasyonun neden olduğu işsizlikle mücadelede önemli bir rol üstlenmektedir. Vasıfsız bireylerin işini kaybetmesi endişesi yanında, geline son noktada vasıflı, beyaz yakalı bireylerin de işsizlikle karşı karşıya

kalması beklenmektedir. İşsizlik dönemlerinde bir güvence sunan temel gelir, finansal sistemin sağlıklı işlemesine yardımcı olmaktadır. Bu açıdan hem ekonomik canlanmanın hem de sosyal kontrolün sağlanması açısından temel gelir önem arz etmektedir (Kahvecioğlu, 2021, s. 30).

Dünyada Temel Gelir Uygulaması Yürütülen Ülke Örnekleri

Dünyanın birçok ülkesinde küçük ölçekli temel gelir ve benzeri uygulamalar hayata geçirilmiştir. 2024 yılı itibarıyla dünya genelinde 192 farklı bölgede temel gelir ve benzeri deneyimler hayata geçirilmiştir (Stanford Basic Income Lab., 2024).

Şekil 1. Dünyada Temel Gelir Deneyimleri

Kaynak: Stanford Basic Income Lab (2024)

Şekil 1’de yeşil noktalar ile gösterilen alanlar tamamlanmış temel gelir uygulama bölgelerini, turuncu noktalar ile gösterilen alanlar devam eden temel gelir uygulama bölgelerini göstermektedir.

Temel gelir uygulaması dünyanın hiçbir ülkesinde tamamen ve kesintisiz bir şekilde hayata geçirilebilmiş değildir. Bölgesel ve yerel olarak küçük ölçekli ve düşük katılımcı ile yürütülen temel gelir ve benzeri uygulamalar ülkelere göre değişiklik gösteren özelliklere

sahiptir. Namibya ve Hindistan gibi ülkeler daha çok aşırı yoksullukla mücadele için temel gelir uygulamasını hayata geçirmişlerdir. Finlandiya ve Hollanda gibi gelişmiş ülkelerde ise, uygulanmakta olan ve işlevselliğini yitirmiş mevcut politikaların yerine temel gelir ve benzeri uygulamaları geçirmek üzere çeşitli deney çalışmaları yapılmaktadır. (Tiessalo, 2017).

Temel gelir günümüzde herhangi bir ülkede ulusal ölçekte uygulanmış olmasa da bölgesel ve yerel düzeylerde çeşitli uygulamalar bulunmaktadır. ABD, Moğolistan, İran, Hindistan gibi ülkelerin bazı bölgelerinde gerçekleştirilmiş ve gerçekleştirilen temel gelir benzeri uygulamalar bulunmaktadır. Bu bölümde ABD'nin Alaska Eyaleti ile Moğolistan, İran, Namibya, Finlandiya ve Kanada'da uygulanmış ve uygulanmakta olan temel gelir ve benzeri uygulama örneklerine yer verilmektedir.

Alaska

ABD'nin en büyük petrol rezervi 1967 yılında Alaska eyaletinde bulunmuştur. 1974-1982 yılları arasında kesintisiz olarak sekiz yıl Alaska Valisi olan Jay Hammond "Alaska Daimî Fonu" adında bir fon kurulmasına öncelik etmiş ve bölgeden elde edilen petrol gelirlerinin en az yüzde 25'nin bu fona aktarılmasını öngörmüştür. Vali Hammond, petrol gelirlerinden elde edilecek zenginliğin bir kısmının fon aracılığıyla nüfusa dağıtılmasını önermiştir (Duran, 2023, s. 110).

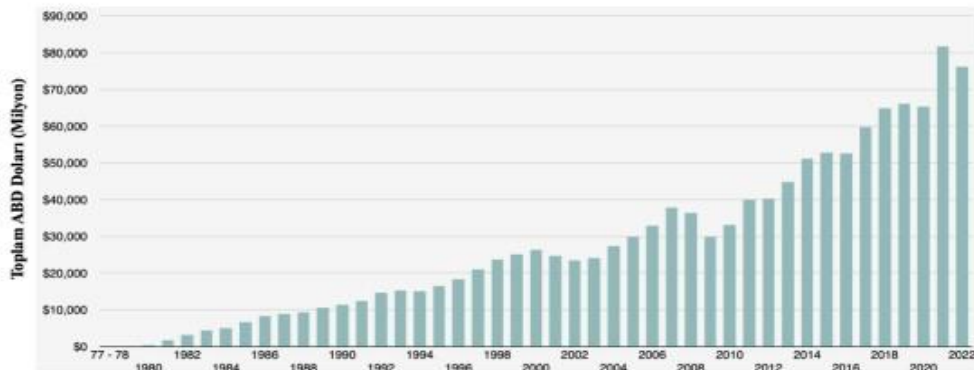
Alaska'da petrol keşfi ve sonrasında elde edilen gelirlerin korunması ve zenginliğin gelecek nesillere aktarılması amacıyla 1976 yılında Alaska Daimî Fon Şirketi (APFC), Alaskalıların anayasa değişikliğini içeren oylaması ile birlikte kurulmuştur (Alaska Permanent Fund Corporation, 2024). Fon, yenilenebilir gelir elde etmek maksadıyla petrol gelirlerini tahvil, hisse senedi gibi yatırım araçları ile değerlendiren, bağımsız bir varlık fonuna benzeyen devlet şirkettir. Fon, iki bölüme ayrılmış olup birinci olarak harcanamayan anapara ve

ikinci olarak harcanabilir kısımdan oluşmaktadır. “Fon, kamu ve özel varlıklara yatırım yapmaktadır ve varlık tahsisi sekiz varlık sınıfından oluşmaktadır: (1) Kamu Hisse Senetleri, (2) Sabit Gelir, (3) Özel Sermaye, (4) Gayrimenkul, (5) Özel Gelir: Altyapı, Özel Kredi ve Gelir Fırsatları (6) Mutlak Getiri Stratejileri, (7) Taktik Fırsatlar ve (8) Nakit.” (Blomqvist and Palme, 2020, s. 115).

Alaska Daimî Fon Şirketi, 1982 yılından bu yana tüm Alaskalıları yıllık olarak düzenli bir temettü ödemesi gerçekleştirmektedir. Fon’un temettü ödemesindeki tek uygunluk kriteri bir önceki takvim yılı içerisinde Alaska’da bir yıl ikamet etmiş olma şartıdır. Uygunluk şartının bazı istisnaları bulunmaktadır. Bu istisnalar, önceden izin almaksızın Alaska’da 180 günden uzun ikamet etmemesi, hak kazanılan yıl boyunca bireyin mahkûmiyet ile ceza almamasıdır. Temettü ödemesi Fon’un beş yıllık yatırım performansı ortalamasına göre yıllık olarak hesaplanmakta ve buna göre varlık aktarımı gerçekleşmektedir. Fon sayesinde Alaska ABD’nin en düşük yoksulluk oranının ve eşitsizliğin yaşandığı yerlerden biri haline gelmiştir. Alaska halkının satın alma gücü önemli ölçüde artmıştır. Temettü ödemelerinin işgücü piyasası üzerinde önemli bir negatif etkisi olmamıştır (Narinç, 2023, s. 33).

Şekil 2. Alaska Daimî Fonu Değerindeki Yıllık Değişim (1980-2022)

Kaynak: Alaska Permanent Fund Corporation (2024)

Şekil 2’de Alaska Daimî Fonu’nun yıllar içindeki değişimi gösterilmiştir. Fon’da 1978 yılında 54.5 milyon dolar bulunurken, bu miktar 1980 yılında 493.8 milyona yükselmiştir. Petrol fiyatlarındaki değişime dayalı olarak fon gelirleri yıllık bazda artış ve eksilme gösterse de toplam tutarın uzun vadede sürekli bir artış eğiliminde olduğu görülmektedir. 2022 yılı itibarıyla fon büyüklüğü 73.6 milyar dolar seviyelerine gelmiştir. 2024 yılı Ocak ayı verilerine göre ise fon büyüklüğü 79.6 milyar dolar seviyelerine ulaşmıştır (Alaska Permanent Fund Corporation, 2024).

Alaska Daimî Fonu’ndan yararlanan kişi sayısı 1982 yılında 470.897 kişi iken, dağıtılan tutar kişi başı 1.000,00 dolar ve toplam tutar 470.897.000,00 dolar olarak gerçekleşmiştir. Sonraki yıllarda petrol gelirlerine bağlı olarak dağıtılan tutar değişiklik göstermektedir. Örneğin, 1984 yılında kişi başı 331.29 dolar ile tüm zamanların en düşük tutarı temettü olarak dağıtılırken, 2022 yılında kişi başı 3.284,00 dolar ile bugüne kadar dağıtılmış en yüksek tutara ulaşılmıştır. 2023 yılında ise kişi başı 1.312 dolar temettü tutarı olarak belirlenmiş, 624.354 kişinin başvurusu kabul edilmiş ve toplamda 819.152.448,00 dolar temettü olarak dağıtılmıştır. Fon’a temettü için başvuran kişi sayısı yıllar içinde sürekli artış göstermiş, dağıtılan tutar gelirlere bağlı olarak değişiklik gösterse de ortalama 1.000,00 dolar ve üzerinde gerçekleşmiştir. Temettü dağıtımına başlanılan 1982 yılından bu yana Alaska nüfusunun yüzde 85’inden fazlası her yıl temettü gelirinden pay almıştır. Temettü gelirlerinden yararlanan toplam kişi sayısının Alaska nüfusuna oranı genellikle yüzde 90’ların üzerinde bir seyir izlemiştir. Dağıtılan toplam temettü miktarı ise 1982-2023 yılları arasında 29.404.168.973,43 dolar olarak gerçekleşmiştir (State of Alaska: Department of Revenue, 2024).

Moğolistan

Moğolistan'da temel gelir ve benzeri programların başlama nedeni maden fiyatlarında yaşanan artış sonrasında ortaya çıkan bütçe fazlasından kaynaklanmaktadır. Ortaya çıkan bütçe fazlası, doğal kaynak servetinin nakit transferler yoluyla doğrudan dağıtımını içeren programların uygulanmasına neden olmuştur. İlk kez 2005 yılında *Çocuk Parası Programı* başlatılarak uygulama hayata geçirilmiştir. Bu program genel bir nitelik taşımamakla birlikte asgari geçim düzeyinin altında bulunan üç çocuklu ailelere çocuk başına aylık 3000 Moğolistan tugriki olarak gerçekleşen ödemeyi içermektedir (Narinç, 2023, s. 35).

Moğolistan'ın gerçekleştirdiği program daha sonraki yıllarda maden fiyatlarındaki artışa bağlı olarak geliştirilmiştir. 2007 yılında ise *Çocuk Parası Programı* ülkedeki tüm çocukları kapsayacak şekilde genişletilmiş ve çocuk başına ödeme tutarı 136.000 Moğolistan tugrikine yükseltilmiştir. Moğolistan Hükümeti, 2008-2012 yılları arasında her vatandaşa 1,5 milyon Moğolistan tugrikini içeren bir nakit transferi programını hazırlamış, ancak 2008 ekonomik krizi dolayısıyla program uygulamaya geçirilememiştir. 2010 yılında ise 120.000 Moğolistan Tugriki tutarında bir nakit transferi programı tüm vatandaşları kapsayacak şekilde planlanmış ve hayata geçirilmiştir. 2010-2012 yılları arasında uygulanma imkânı bulan program ülke düzeyinde temel gelirin uygulandığı ilk örnek olarak ifade edilmektedir. 2012 yılının başlarında kabul edilen *Sosyal Refah Yasası* ile mevcut programlar tekrar çocuklara yönelik sosyal destek içeren bir nakit transferi programına dönüştürülmüştür (Yorgun, 2020).

İran

İran'ın temel gelir uygulaması 2010 yılında "*Hedefli Sübvansiyon Programı*" ile hayata geçmiştir. Program ile devletin petrolden elde ettiği gelirin bir kısmının vatandaşlara nakit transferi şeklinde aktarılması hedeflenmiştir. Böylelikle program dahilinde tüm

İranlılara herhangi bir önkoşul olmaksızın aylık ve sabit olarak asgari ücretin üçte ikisi kadar bir tutar yani 455.000 riyal ödenmeye başlamıştır. Bu program ile hükümetin nihai amacı, fiyatlar genel düzeyini sabit tutmak yerine artan fiyatlar karşısında vatandaşları maddi olarak desteklemektir. Nakit transferi programına ülke vatandaşlarının yüzde 96'sı başvurmuş ve yüzde 4'lük bir kesim haklarından feragat etmiştir. Ödemeler tüm bireyleri kapsamakta ve hane reisine yapılmaktadır (Narinç, 2023, s. 36).

İran'daki temel gelir uygulaması hükümetin öngörülerinin aksi yönünde gelişim göstermiştir. Hükümetin öngördüğü petrol gelirleri ile programın maddi yükünü karşılama düşüncesi gerçekte öyle olmamış ve program için ayrılan bütçenin çok üstünde bir gider kalemi oluşmuştur. Enerji fiyatlarındaki artış ile beraber oluşan enflasyonist ortamın olumsuzluklarının giderilmesi için hükümet yüzde 25 oranında karşılıksız para basma yöntemini tercih etmiştir. Bu durum enflasyonu daha da tetiklemiş ve 2013'te yüzde 35'lere kadar yükselmiştir. Programın bu şekilde yürütülmesi ve beklenmeyen olumsuzlukların yanlış yöntemlerle giderilmeye çalışılması İran para birimin çöküşünü ilerletmiştir (Salehi-İsfahani, 2017).

Namibya

Namibya yoksulluğun büyük bir sorun olduğu ve dünyanın en yüksek Gini katsayısına sahip ülkelerinin başında gelmektedir. Ülkede gelir dağılımı adaletsizliğinin giderilmesi ve vergi sisteminin iyileştirilmesi için 2002 yılında NAMTAX adında bir komisyon kurulmuştur (Haarmann, 2020, ss. 189–214). Komisyon gelir dağılımı adaletsizliği ve yoksullukla mücadelede temel gelir uygulamasının çözüm olacağı sonucuna ulaşmıştır. Komisyonun hazırladığı plan doğrultusunda altmış yaşın altındaki her vatandaşa 70 Namibya doları aylık gelir ödemesi yapılması ve bu ödemelerin artan gelir vergisi ve katma değer vergileri ile karşılanması önerilmiştir. Bireylerin ihtiyaçlarını

karşılması için yeterli olmayan bu ödemenin ortalama altı ya da sekiz çocuktan oluşan aileler için fark yaratması öngörülmüştür (Haarmann vd., 2019, ss. 357-372).

Namibya'nın Otjivero-Omitara bölgesi için 2006 yılında geliştirilen ve 2008-2009 yıllarını kapsayan programla 60 yaş altı vatandaşlara aylık 100 Namibya doları ödeme gerçekleştirilmiştir. İki yıllık süreçte proje dolayısıyla 930 kişiye ödeme yapılmıştır. Uygulama ile yoksullukla mücadelede önemli sonuçlar elde edilmiş, eğitim, sağlık, suçluluk ile mücadele ve üretken çalışma alanlarında birçok bulgu ortaya çıkmıştır: "Bu bölgede gıda yoksulluğu yaşayan kişilerin oranı, 1 yıl içerisinde yüzde 76'dan yüzde 55'e düşmüştür. Gelir getiren aktivitelerle uğraşanların oranı, yüzde 44'ten yüzde 55'e çıkmıştır. Projenin olumlu katkılarından diğeri de o bölgede ikamet edenlerin satın alma gücünün artmasıdır ve bölgede yerel bir pazarın oluşmasına da katkıda bulunmasıdır." (Duran, 2023, s. 116).

Finlandiya

Finlandiya'da temel gelir önerisi 1980'li yıllarda teknolojik işsizlik ve işsizlik yardımlarının geleceğine ilişkin getirilmiştir. Finlandiya vatandaşlarına daha fazla sağlık ve sosyal güvenlik hizmeti sunmak, işsizlik ödeneklerinin niteliğini ve kapsamını iyileştirmek için temel gelir bir çözüm olarak görülmüştür. Sosyal Sigortalar Kurumu (KELA) tarafından yürütülen temel gelir programının çalışma yaşamının iyileştirilmesi, bürokratik süreçlerin hızlandırılması, sosyal güvenlik sisteminin karmaşıklığının basitleştirilmesine yardımcı olması gibi amaçları bulunmaktadır (Turunen, 2024).

Finlandiya'da temel gelir programı Ocak 2017-Aralık 2018 tarihleri arasında uygulamaya konulmuştur. KELA tarafından yürütülen program kapsamında Kasım 2016 tarihinde geçici olarak işten çıkartılan kişiler dışında bir nedenle işgücü piyasası sübvansiyonu veya temel işsizlik ödeneği alan 25 ile 58 yaş arasındaki tüm bireyler

arasından rasgele seçim yapılarak 2.000 kişilik kontrol grubu belirlenmiştir. Seçilen her bir bireye aylık 560 avro ödenmiş ve toplamda iki yıllık proje için 20 milyon avro harcanmıştır (Kangas, 2019/17).

KELA ön raporuna göre, temel gelir ödemesinden yararlanan bireyler bu ödemedен yararlanmayan bireylerle aynı oranda çalışmışlardır. Temel gelir ödemesinden yararlanan bireyler, işsizlik yardımına alternatif olarak bu ödemeleri aldıklarında daha az sosyal yardım almış ve daha aza hastalık izni kullanmışlardır (Narinç, 2023, s. 38).

Kanada

Kanada’da temel gelir uygulamaları iki farklı tarihte ve iki farklı bölgede gerçekleştirilmiştir. Birincisi, Manitoba’da 1974-1979 yılları arasında uygulanmıştır ve *Mincome Deneyi* olarak adlandırılmaktadır. *Mincome Deneyinin* uygulanmasındaki amaçlardan biri ABD’deki negatif gelir vergisi uygulamalarının ve garantili bir gelirin istihdama olan etkisinin analiz edilmesidir. Bu pilot bölge için uygulamaya dair önemli ölçüde veri toplanmışsa da analiz raporları sunulmadan program sonlandırılmıştır (Narinç, 2023, ss. 45-47).

Kanada’nın ikinci temel gelir uygulaması, 2017’de *Ontario Temel Gelir Pilot Projesi*dir. Projenin ilk kısmı Nisan 2018’de tamamlanmış ve 16-64 yaş arasındaki bireylere temel gelir ödemesi gerçekleştirilmiştir. Projenin uygulanması için belirlenen bölgelerde on iki aydan az ikamet etmemiş olmak şartı projeye katılım şartları arasında yer almaktadır. “Temel gelir ödemesi alabilmek için tek yaşayan bireylerin yıllık gelirlerinin 34.000 Kanada doları altında, çiftlerin ise 48.000 Kanada doları altında olması gerekmektedir. Bu şartları sağlayan tek yaşayan bireylere 16.898 Kanada doları, çiftlere ise 24.027 “Kanada doları temel gelir ödemesi yapılmıştır.” (Duran, 2023, s. 123). Projenin çıktılarına göre, katılımcıların yüzde 82,8’inin elde ettikleri temel gelirlerle faturaları daha kolay ödedikleri sonucuna ulaşılmıştır. Diğer çıktılarına

göre ise katılımcıların yüzde 64,2'si beklenmeyen harcamalar karşısında kaygı duymadığını, yüzde 46,4'ü borçlarını ödeme güçlüğü yaşamadığını ve yüzde 50'si tasarruf edebildiklerini dile getirmişlerdir (BICN, 2024).

Dünyanın farklı bölgelerinde denenen temel gelir uygulamaları ışığında böyle bir modelin Türkiye'de nasıl karşılanacağı sorusu merak uyandırmaktadır. Bu doğrultuda Samsun'da bir saha araştırması yapılmıştır. İzleyen bölüm bu saha araştırmasında elde edilen bulgulara dayanmaktadır.

Temel Gelir Modeline Yönelik Samsun'da Vatandaş Algısı

Araştırma kapsamında Samsun kent merkezinde yer alan İlkadım, Atakum ve Canik ilçelerinde ikamet eden ve yaş, cinsiyet, ekonomik gelir gibi farklı özelliklere sahip 35 kişi ile yüz yüze görüşme yapılmıştır. Araştırma verilerinin analizinde betimsel analiz yöntemi benimsenmiştir. "Bu analiz türünde araştırmacı görüştüğü ya da gözlemiş olduğu bireylerin görüşlerini en iyi bir biçimde yansıtabilmek amacıyla doğrudan alıntılara sık sık yer verebilmektedir" (Yıldırım ve Şimşek, 2003). Araştırma deseni olarak ise durum çalışması tercih edilmiştir. Araştırmanın örnekleme amaçlı örnekleme tekniğine göre seçilmiş olup toplumun her kesiminden katılımcıların görüşleri elde edilmeye çalışılmıştır. Bu doğrultuda yöneltilen sorulara verilen cevaplar tekrar niteliği kazandığında görüşmeler sonlandırılmıştır. Görüşme gerçekleştirilecek kişilerin belirlenmesinde sosyal yardım alan ve almayan, işsiz, çalışan, emekli, genç, yaşlı, evli, bekar gibi farklı sosyo-ekonomik duruma sahip olma özellikleri dikkate alınmıştır. Derinlemesine mülakat tekniğiyle gerçekleştirilen görüşmelerde kişilere önceden hazırlanmış ve yarı yapılandırılmış 10 soru sorulmuştur. Sorular üç bölüme ayrılmış olup; ilk bölümde demografik özelliklere ilişkin sorular, ikinci bölümde yoksulluk ve sosyal

yardımlarla ilgili görüşlere dair sorular ve üçüncü bölümde temel gelir modeline ilişkin sorular yöneltmiştir.

Katılımcıların Genel Özelliklerine İlişkin Sonuçlar

Bu bölümde görüşme gerçekleştirilen katılımcıların genel özelliklerine ilişkin bilgiler tablolara yansıtılarak yorumlanmaya çalışılmıştır.

Tablo 1. Cinsiyet Dağılımı

Cinsiyet	Sayı	%
Kadın	22	62,85
Erkek	13	37,14
Toplam	35	100

Tablo 1’de araştırmaya katılanların cinsiyete göre dağılımları gösterilmiştir. Buna göre katılımcıların yüzde 37,14’ü kadın, yüzde 62,85’i erkeklerden oluşmaktadır. Cinsiyet dağılımında kadınların oranının fazla çıkmasında kadınların ev hanımı, işsiz, sosyal yardım alan, tek ebeveyn olma gibi durumları etkili olmuştur.

131

Tablo 2. Medeni Durum

Medeni Durum	Sayı	%
Evli	14	40
Bekar	16	45,71
Eşinden Ayrılmış (Boşanma veya Ölüm)	5	14,28
Toplam	35	100

Tablo 2’de araştırmaya katılanların medeni halleri gösterilmiştir. Buna göre katılımcıların yüzde 40’ı evli, yüzde 45,71’i bekar ve yüzde 14,28’i eşinden ayrılmış kişilerden oluşmaktadır.

Tablo 3. Yaş Dağılımı

Yaş	Sayı	%
18-24	9	25,71
25-34	8	22,85
35-44	7	20
45-64	7	20
65 ve Üzeri	4	11,42
Toplam	35	100

Tablo 3'te araştırmaya katılanların yaş dağılımları verilmiştir. Buna göre katılımcıların yüzde 25,71'i 18-24 yaş grubunda, yüzde 22,85'i 25-34 yaş grubunda, yüzde 20'si 35-44 yaş grubunda, yüzde 20'si 45-64 yaş grubunda ve yüzde 11,42'si 65 ve üzeri yaş grubunda yer almaktadır.

Tablo 4. Eğitim Durumu

132

Eğitim Durumu	Sayı	%
İlköğretim	11	31,42
Lise	12	34,28
Lisans	8	22,85
Lisansüstü	4	11,42
Toplam	35	100

Tablo 4'te araştırmaya katılanların eğitim durumu gösterilmiştir. Buna göre katılımcıların yüzde 31,42'si ilköğretim mezunu, yüzde 34,28'i lise mezunu, yüzde 22,85'i lisans mezunu ve yüzde 11,42'si lisansüstü mezunu şeklindedir.

Tablo 5. Çalışma Durumu

Çalışma Durumu	Sayı	%
Kamu Çalışanı	11	31,42
Özel Sektör Çalışanı	3	8,57
Öğrenci	9	25,71
Emekli	4	11,42
İşsiz (Ev Hanımı, Sosyal Yardım ile Geçimini Sağlayan, Çalışmayan vd.)	8	22,85
Toplam	35	100

Tablo 5'te araştırma katılanların çalışma durumlarına ilişkin veriler sunulmuştur. Buna göre katılımcıların yüzde 31,42'si kamu çalışanı, yüzde 8,57'si özel sektör çalışanı, yüzde 25,71'i öğrenci, yüzde 11,42'si emekli ve yüzde 22,85'i işsizdir. Çalışma durumuna ilişkin verilerin oluşturulmasında meslek yerine sektör temelinde sınıflandırmaya gidilmiştir. Bunun nedeni kişilerin kendilerinin meslek olarak niteledikleri ancak gerçekte meslek olmayan, ev hanımlığı gibi, yani gelir getirici bir işte çalışmama durumudur. Bu nedenle hayatını sosyal yardımlar ile idame ve idare ettirenler, çalışmayanlar, hanehalkı geliri ile geçimini sağlayanlar bireysel geliri olmadıkları için işsiz kategorisinde değerlendirilmiştir.

Tablo 6. Gelir Durumu

Gelir Durumu	Sayı	%
Düzenli Aylık Gelir (Çalışma Karşılığı Maaş, Çalışma Karşılığı Asgari Ücret)	14	40
Sosyal Yardım (Ayni ve Nakdi Sosyal Yardım, Engelli Maaşı, Evde Bakım Maaşı vb.)	8	22,85
Emekli Maaşı	4	11,42
Burs	5	14,28
Geliri Olmayan (Bireysel Geliri Olmayan, Hanehalkı Geliri ile Geçimini Saylayan)	4	11,42
Toplam	35	100

Tablo 6’da araştırmaya katılanların gelir durumları gösterilmiştir. Buna göre katılımcıların yüzde 40’ı düzenli aylık geliri olduğunu, yüzde 22,85’i sosyal yardımlar ile geçimini sağladığını, yüzde 11,42’si emekli maaşının olduğunu, yüzde 14,28’i öğrenci bursu aldığını, yüzde 11,42’si ise bireysel olarak herhangi bir gelirinin olmadığını belirtmiştir. Katılımcılar arasında sosyal yardım ile geçimini sağlayanlar ile sosyal yardım niteliği taşıyan ödemeler ile geçimini sağlayanlar aynı kategoride değerlendirilmiştir.

Tablo 7. Yaşam Alanı

Yaşam Alanı	Sayı	%
Gecekondu	3	8,57
Apartman Dairesi	21	60
Güvenlikli Site	6	17,14
Öğrenci Yurdu	5	14,28
Toplam	35	100

Tablo 7’de araştırmaya katılanların yaşam alanına ilişkin bilgiler sunulmuştur. Buna göre katılımcıların yüzde 8,57’si gecekondu, yüzde 60’ı apartman dairesinde, yüzde 17,14’ü güvenlikli site içerisinde, yüzde 5’i ise öğrenci yurdunda kaldığını ifade etmiştir. Yaşam alanı kategorisinde yer alan öğrenci yurdu üniversite eğitimi için farklı illerden Samsun’a gelen öğrencilerin Samsun’daki yaşam alanını belirtmektedir.

135

Katılımcıların Yoksulluk ve Sosyal Yardıma İlişkin Görüşlerine Dair Sonuçlar

Bu bölümde araştırmaya katılanların kendilerini ekonomik olarak nasıl tanımladıkları, yoksulluk ve sosyal yardım hakkındaki görüşlerine ilişkin bulgular tablolara yansıtılarak yorumlanmaya çalışılmıştır.³

³ Araştırmanın yürütüldüğü 2023 yılının Ocak, Şubat ve Mart ayında net asgari ücret 8.506,80 TL, en düşük memur maaşı 11.396.00 TL, en düşük emekli maaşı 5.500.00 TL, KYK lisans öğrenci bursu 1.250.00 TL olarak gerçekleşmiştir.

Tablo 8. Ekonomik Durum⁴

Ekonomik Durum	Sayı	%
Alt Gelir Grubu (Temel ihtiyaçlarını Karşulamakta Zorlanan)	21	60
Orta Gelir Grubu (Temel ihtiyaçlarını karşılama yanında sosyal ve kültürel etkinliklere katılım sağlayabilen)	14	40
Üst Gelir Grubu	0	0
Toplam	35	100

Tablo 8’de araştırmaya katılanların kendilerini ekonomik olarak nasıl tanımladıklarına ilişkin veriler sunulmuştur. Buna göre katılımcıların yüzde 60’ı kendini ekonomik olarak alt gelir grubunda tanımlarken, yüzde 40’ı orta gelir grubunda tanımlamaktadır. Katılımcıların hiçbiri kendini ekonomik olarak üst gelir grubunda tanımlamamıştır.

136

Tablo 9. Sosyal Yardım Durumu

Sosyal Yardım Durumu	Sayı	%
Hayatının Herhangi Bir Döneminde Sosyal Yardım Alanlar (Burs, Şartlı Nakit Transferi, Ayni ve Nakdi Sosyal Yardım vb.)	21	60
Hayatının Herhangi Bir Döneminde Sosyal Yardım Almayanlar	14	40
Toplam	35	100

⁴ Tablo 8 katılımcılara yöneltilen “Ekonomik durumunuzu nasıl tanımlarsınız?” sorusuna verilen cevaplar doğrultusunda hazırlanmıştır. Bu nedenle katılımcıların reel duruma göre ekonomik durumlarını yansıtmamakta, katılımcıların kendilerini ekonomik olarak nasıl tanımladıklarını yansıtmaktadır.

Tablo 9’da araştırmaya katılanların “Hayatınızın herhangi bir döneminde sosyal yardım aldınız mı?” sorusuna vermiş olduğu cevaplar gösterilmiştir. Buna göre, katılımcıların yüzde 60’ı hayatının bir döneminde sosyal yardım aldığını belirtirken, yüzde 40’ı hayatı boyunca herhangi bir şekilde sosyal yardım almadığını ifade etmiştir.

Araştırmaya katılanlara yöneltilen “Sosyal yardımları nasıl tarif edersiniz?” sorusuna verilen cevaplar hayatının herhangi bir döneminde sosyal yardım alanlar ile almayanların görüşleriyle paralellik göstermektedir.

Sosyal yardım ile yaşamını sürdüren Rahime G. *“Sosyal yardımları gerekli görüyorum. Benim herhangi bir maaşım ve gelirim yok. Sadece sosyal yardımlar ile geçimimi sağlıyorum. Gıda, giyinme gibi temel ihtiyaçlarımı asgari düzeyde sosyal yardımlar sayesinde karşılıyorum. Bu yardımların ihtiyaç sahiplerine verilmesi gerektiğini düşünüyorum ve gerekli görüyorum.”* ifadeleri ile sosyal yardımlara ilişkin görüşlerini belirtmektedir.

137

Katılımcılardan Hakan D. ise *“Engelli maaşı ve sosyal yardımlar ile temel ihtiyaçlarımı karşılıyorum. Tek kişi yaşadığım için bana yeterli geliyor. Daha kalabalık ailelere bu tutarlarda sosyal yardımlar yeterli gelemeyebilir. Bunun için sosyal yardımların ihtiyaç sahiplerine daha yüksek tutarlarda ödenmesi gerektiğini düşünüyorum.”* cümleleri ile sosyal yardımlara ilişkin görüşlerini ve sosyal yardımların hayatındaki yerini vurgulamaktadır.

Sosyal yardımların hayatını kolaylaştırdığını ve gerekli gördüğünü belirten 31 yaşındaki Sibel K. sosyal yardımın hayatındaki yerini şöyle açıklamaktadır: *“Eşimden boşandım ve kızım ile birlikte yaşıyorum. Kirada oturuyorum. 2000 TL nafaka ve 3500 TL sosyal yardım ile hayatımı idame ettirmeye çalışıyorum. Ayni ve nakdi sosyal yardımlar olmasa ihtiyaçlarımı karşılayamam. Bu nedenle gerekli ve vazgeçilmez olarak görüyorum.”*

Sosyal yardım yararlanıcılarının sosyal yardımlara ilişkin ortak görüşleri sosyal yardımların gerekli ancak yetersiz olduğudur. Herhangi bir nedenden ötürü çalışamayan, engel durumu dolayısıyla

sosyal yardım dışında bir geliri bulunmayan, bekar ve çocuklu ebeveynler, emekli olmayan yaşlılar sosyal yardımlara neredeyse bağımlı olduklarını; en temelde gıda ihtiyaçlarını karşılayabildiklerini, çok nadir giyim alışverişi yapabildiklerini, temel ihtiyaçlar dışında herhangi bir harcamada bulunamadıklarını ve bu nedenlerle sosyal yardımları gerekli gördüklerini ifade etmişlerdir.

Hayatının herhangi bir döneminde sosyal yardım almamış olanların ise sosyal yardımlara ilişkin görüşleri sosyal yardım yararlanıcılarına göre farklılık göstermektedir. Hayatının herhangi bir döneminde sosyal yardım almayan Yağmur Y. *“Sosyal yardımlar yoksul ve muhtaçlar ile dezavantajlı bazı kimselere yönelik kişi, dernek ve vakıf ile devletin karşılıksız ödemelerini kapsamaktadır. Sosyal yardımların olumlu ve olumsuz yönleri olabilir. Olumlu olarak kişilerin temel ihtiyaçlarını karşılamalarına yardımcı olur. Hayatlarını kolaylaştırır. Olumsuz olarak kişileri tembelliğe itebilir. Kişileri çalışmaktan alıkoyar.”*

138

Öğrenci bursu dışında sosyal yardım almadığını belirten Gülay Ö. ise sosyal yardım hakkında diğer katılımcılardan farklı düşünmektedir. Gülay Hanım, *“Sosyal yardımların aşırı, kontrolsüz ve ihtiyaç sahibi dışındakilere dağıtıldığını düşünüyorum. Bu nedenle de gereksiz buluyorum. Ayrıca sosyal yardımların hanehalkı yerine bireysel değerlendirmelerle dağıtılması gerektiğini düşünüyorum. Hanehalkı geliri ile oluşturulan sosyal yardım sistemi amacı dışında kullanılmaktadır. Kişileri tembelliğe sevk etmektedir.”* cümleleri ile düşüncelerini dile getirmektedir.

Hayatını hiçbir döneminde sosyal yardım almadığını belirten Bahar G. sosyal yardımlar ile ilgili düşüncelerini şöyle açıklamaktadır: *“Sosyal yardımlar muhtaçlık halinde ihtiyaç sahiplerine düşük düzeyde ve yetersiz ödemeleri kapsamaktadır. Uzun süreli ve bağlayıcı ödemelerin kişilerin yaşamına olumsuz etkileri bulunmaktadır. Bunun yerine kişi odaklı ve geçici destek ödemeleri yapılmalı. Sosyal yardımlar kişileri çalışmaktan alıkoymamalı. Uzun süreli sosyal yardımlar yerine kişileri işe, çalışmaya*

yönlendirilen sistemler tercih edilmeli. Sosyal yardımlar kısa süreli olarak muhtaçların hayatına iyileştirme sağlasa da uzun süreli olması kişilere ve topluma zarar vermektedir.”

Araştırmaya katılanların tamamı yoksul ve muhtaçlara yönelik sosyal yardım uygulamalarını desteklemektedir. Özellikle “açlık” durumunda yaşamını sürdüren, çalışma gücünden yoksun olan engelli ve dezavantajlı grupların sosyal yardımlar ile desteklenmesi gerektiği düşüncesini katılımcıların tamamı belirtmektedir. Bunun yanında sosyal yardım almakta olanlar, hayatını sosyal yardımlarla idame ve idare ettirenler, sosyal yardımların gerekli ancak yetersiz olduğunu belirtmektedir. Bu kimseler sosyal yardımların herhangi bir olumsuz yönünün olmadığını da görüşmelerde dile getirmişlerdir.

Sosyal yardımlara ilişkin getirilen eleştirilerin odak noktasını ise sosyal yardımların kişileri tembelliğe sevk edeceği ve çalışma yaşamından alıkoyacağı endişesi oluşturmaktadır. Bu nedenle sosyal yardımların kısa süreli ve kişi odaklı olması gerektiği, ihtiyaç sahibi dışındakilere herhangi bir sosyal yardım yapılmaması gerektiği, hayat şartları değişen kimselerin sosyal yardımlarının sona erdirilmesi gerektiği ve sosyal yardımlar yerine istihdam politikalarına ağırlık verilmesi gerektiği düşünceleri ön plana çıkmaktadır.

Katılımcıların Temel Gelir Modeline Yönelik Düşüncelerine İlişkin Sonuçlar

Bu bölümde araştırmaya katılanların temel gelir modeline yönelik düşüncülerine ilişkin bulgular tablolara yansıtılarak yorumlanmaya çalışılmıştır.

Tablo 10. Temel Gelir Fikri

Temel Gelir Fikri	Sayı	%
Ne Olduğu Hakkında Fikir Sahibi Olanlar	0	0
Herhangi Bir Bilgisi Olmayanlar	35	100
Toplam	35	100

Tablo 10’da araştırmaya katılanlara yöneltilen “Temel gelir nedir? Herhangi bir fikriniz var mıdır? sorusuna verilen cevaplar yer almaktadır. Buna göre katılımcıların tamamının temel gelir ile ilgili herhangi bir fikri olmadığı görülmektedir.

Tablo 10’da gösterilen katılımcıların temel gelir ile ilgili fikirlerinin durumu üzerine katılımcılara temel gelir hakkında kısa bilgilendirmeler yapılmıştır. Bu doğrultuda katılımcılara “Temel gelir, bireylere yönelik koşulsuz, sürekli, düzenli aralıklarla ödenen güvenceli bir gelirdir. Devletin vatandaşlarına yönelik sadece vatandaş olmalarından kaynaklanan hak doğrultusunda gelir transferini konu almaktadır. Temel gelir, hanehalkı geliri, yoksulluk ölçütü ya da yoksulluğun kanıtlanması gibi ön koşul aranmadan vatandaşların her birine doğrudan nakit olarak gerçekleştirilen ödemeleri kapsamaktadır.” şeklinde kısa açıklamalar yapılmıştır. Ayrıca görüşme esnasında katılımcıların yönelttikleri sorulara yönelik ek açıklamalar yapılmıştır. Burada katılımcıların temel gelir hakkında fikir sahibi olmaları ve yöneltilen soruları bu bilgiler doğrultusunda cevaplamaları hedeflenmiştir.

Tablo 11. Temel Gelir Yoksulluk İlişkisi

Temel Gelir Yoksulluk İlişkisi	Sayı	%
Yoksullukla Mücadelede Etkili Olur	30	85,71
Yoksullukla Mücadele Herhangi Bir Etkisi Olmaz	3	8,57
Yoksulluğu Artırır	2	5,61
Toplam	35	100

Tablo 11’de araştırmaya katılanların temel gelir modelinin yoksulluk üzerindeki etkisine ilişkin görüşleri sunulmuştur. Buna göre, katılımcıların yüzde 85,71’i temel gelir modelinin hayata geçmesi durumunda yoksulluk üzerinde iyileştirici bir etkisi olacağını ve yoksullukla mücadelede etkili olacağını bildirmiştir. Katılımcıların yüzde 8,57’si temel gelir modelinin hayata geçmesi durumunda yoksullukla mücadelede herhangi bir etkisinin olmayacağını ifade ederken, yüzde 5,61’i ise temel gelir modelinin yoksulluğu artıracağını belirtmiştir.

Tablo 11’de temel gelir modelinin yoksullukla mücadelede etkili olacağını belirten katılımcılar özellikle “açlık” anlamında mutlak yoksulluğun son bulacağını ifade etmişlerdir. Temel gelir modelinin uygulanması durumunda bireylerin gıda, giyim ve barınma gibi temel ihtiyaçlarını karşılayabilecekleri, yaşamlarını olduğundan daha iyi bir seviyeye getirecekleri vurgulanmıştır. Bu doğrultuda görüş beyan eden Muhammed Zahid Ç. *“Temel gelir bireylerin temel ihtiyaçlarını karşılamada ihtiyaç duydukları maddi imkânı sağlar. Temel ihtiyaçlar yanında da harcama yapabilme, kendi ihtiyaç duyduğu mal ve hizmetleri belirleme ve alabilme özgürlüğü sağlar.”* sözleriyle temel gelir modelinin yoksulluk üzerindeki etkisini açıklamaktadır.

Temel gelir modelinin yoksulluk üzerinde etkili olacağını belirten diğer bir katılımcı Özge B. ise *“Temel gelir modeli yoksulluk üzerinde iyileştirici bir etkide bulunur. Yaşam standardını yükseltir. Temel ihtiyaçların karşılanamamasından kaynaklanan mutlak yoksulluğun son bulmasına vesile olur. Yoksul ve muhtaç kesimler başta olmak üzere toplumun çoğu için daha iyi bir eğitim, sağlık hizmetine erişim imkânı sağlar.”* şeklinde görüşlerini açıklamaktadır.

Tablo 11’de temel gelir modelinin yoksullukla mücadelede herhangi bir etkisinin olmayacağı görüşünü dile getirenlerin ortak vurgusu, herkese yönelik sunulan temel gelirin görece yoksulluğu koruyacağı ve bu nedenle yoksulluk üzerinde herhangi bir etkisinin olmayacağı şeklindedir. Diğer taraftan ise temel gelirin mal ve hizmetlerin fiyatlarına etki edeceği, fiyat artışına neden olacağı ve bu nedenle satın alma gücü üzerinde etkili olmayarak yoksullukla mücadelede de etkili olmayacağı görüşü dile getirilmektedir. Büşra K. bu doğrultudaki düşüncelerini şöyle açıklamaktadır: *“Temel gelir yoksulluk üzerinde anlık olarak belki çok kısa süre iyileştirici etki gösterebilir ancak uzun vadede yoksullukla mücadelede herhangi bir etkisi bulunmaz. Çünkü, temel gelir, ürünlerin, özellikle temel ihtiyaç malzemelerinin fiyatlarını artırır. Bu nedenle satın alma gücü aynı düzeyde hatta biraz daha kötüleşerek korunmuş olur. Bu durumda da yoksul ve muhtaç kesim başta olmak üzere toplumdaki tüm bireyler nasıl yaşam sürüyorlarsa öyle yaşam sürmeye devam ederler.”*

Tablo 11’de temel gelir modelinin yoksulluğu artıracığı yönünde görüş belirtenlerin ortak düşüncesi temel gelirin kişileri çalışmaktan alıkoyacağı ve bu nedenle daha da yoksul olmalarına sebep olacağı yönündedir. Berna Ç. *“Sosyal yardımlar insanları tembelliğe itiyor. Temel gelir de bireyleri tembelliğe iter. Temel gelir ödemesine erişen bireyler çalışmak istemezler. Hayatlarını sürdürebilecekleri asgari bir gelirleri varken neden çalışınlar? Bireyler ancak çalışarak yoksulluktan kurtulabilirler.”* cümleleri ile temel gelirin yoksulluk üzerindeki etkisine yönelik düşüncelerini ifade etmektedir. Aynı yönde görüş belirten Gülay Ö. ise *“Karşılıksız*

olarak verilen temel gelir bireyleri tembelliğe sevk eder. Böyle bir gelire sahip olanlar lüzumsuz harcama yapabilirler. Yoksul bireylerin çoğu yoksulluğu bir tercih sonucu yaşamaktadır. Temel gelir yoksulluk içerisinde bir yaşamı teşvik eder. Yani asgari standartlarda, daha iyisi için çabalanmayan bir yaşam biçimini doğurur. Bu da ömür boyu yoksulluğu beraberinde getirir.” diyerek temel gelirin yoksulluğu artıracığını savunmaktadır.

Araştırmaya katılanlara “Temel gelirin hayata geçmesi durumunda ne gibi etkileri olabilir? sorusu yöneltilmiştir. Katılımcıların, temel gelirin hayata geçmesi durumunda ortaya çıkabilecek olumlu ve olumsuz durumlara ilişkin görüşleri şöyledir:

Araştırmaya katılanlardan Furkan G. *“Temel gelir ödemesinin yoksulluğu ortadan kaldıracak etkisi olur. Mutlak yoksulluğu bitirir. İnsanlara daha kaliteli bir yaşam fırsatı sunar. Sosyal yaşama katılımı artırır. Eğitim, sağlık, sosyal ve kültürel hizmetlere ulaşımı kolaylaştırır. Bu hizmetlerin kalitesini artırır.”* sözleriyle temel gelirin olumlu yönlerini dile getirmiştir. Furkan Bey, temel gelirin uygulamaya geçmesi durumunda ortaya çıkabilecek olumsuz yönleri ise şöyle ifade etmiştir: *“Temel gelirin olumsuz etkisi ise üretimi azaltır. Ekonomik sistem üzerinde bozucu etkisi olur. Zenginleri gelir kaybına uğratar. Bu da toplumsal barışa zarar verir. Bunun yanında enflasyonist etkisi olabilir.”*

Başka bir katılımcı Mevlüde Ş. ise temel gelirin uygulanması durumunda karşılaşılabilecek olumlu yönleri şöyle dile getirmektedir: *“Temel gelir ile insanların temel ihtiyaçlarını karşılamak gibi bir dertleri kalmaz. Bunun yanında eğitim, sağlık gibi temel hizmetlere erişim sıkıntısı da kalmaz. İnsanlar daha iyi bir hayat sürer.”* Mevlüde Hanım, temel gelirin uygulamaya geçmesi durumunda herhangi bir olumsuz yönünün olmayacağını belirtmiştir.

Katılımcılardan Erdoğan C. ise temel gelirin uygulamaya geçmesi durumunda ortaya çıkabilecek olumlu ve olumsuz yönlerine ilişkin görüşleri şöyle açıklamaktadır: *“Temel gelir gibi bir ekonomik destek*

sisteminin hayata geçmesi durumunda özellikle dar gelirli ailelere ve öğrencilere büyük fayda sağlar. Ekonomik sistemin olumsuzluklarından etkilenen kimselere büyük bir güvence sağlar. Yoksul ve muhtaç kişilerin temel ihtiyaçlarını karşılama sorununu giderir. Daha özgür harcama yapabilme imkânı sağlar. Aynı zamanda insanlara daha kişiselleştirilmiş harcamalar yapabilme fırsatını tanır. Yaşam kalitesini artırır. Zengin ve varlıklı kimselerin yaşamında büyük bir değişiklik oluşturmaz. Olumsuz etkisi ise insanları tembelliğe alıştırma riskini doğurur. Bunun dışında başka bir olumsuz etkisi olmaz.”

Diğer bir katılımcı Aşur Ş. temel gelirin uygulanması durumunda ortaya çıkabilecek olası etkileri “Temel gelir ödemesi yoksul ve muhtaç bireyler, dar gelirli aileler, dezavantajlı gruplar için temel ihtiyaçların karşılanmasında temel hizmetlere erişme kadar birçok konuda iyileştirici bir etkisi olur. Mesela eğitimde fırsat eşitliğinin sağlanmasına katkıda bulunur. Çalışma yeterliliği ve gücünden yoksun olan kişilerin yaşamını bir başkasına bağımlı olmadan sürdürmesine olanak tanır. Ancak çalışma gücünde ve yeterliliğinde olup çalışmayanlar için kamu kaynaklarının israfına yol açar. Ekonomik olarak bağımlı bir nüfus oluşturur. Bu da adaletsizliğe yol açar. Bunun yanında enflasyonist etkisi olur. Yani mal ve hizmetlerin fiyatlarını artırır ve satın alma gücünü düşürür. Bu açıdan bakıldığında ise temel gelirin olumlu etkilerine kıyasla olumsuz etkilerinin daha fazla olacağını düşünüyorum.” cümleleri ile dile getirmiştir.

Araştırmaya katılanların temel gelirin olası etkileri üzerine düşünceleri yoksulluğa, yoksula bakışları ile paralellik göstermektedir. Katılımcıların cevaplarında temel gelirin uygulanması durumunda yoksul ve muhtaç toplum kesimin yaşamında iyileştirici etkisinin olacağı, yaşam standardının yükseleceği, temel ihtiyaçların karşılanacağı ve temel ihtiyaçlar yanında kişiselleştirilmiş ihtiyaçlar için harcamalar yapılabileceği ön plana çıkmıştır. Eğitim, sağlık, sosyal ve kültürel hizmetlere erişim ve katılım, daha aktif bir sosyal yaşam vurgusu gibi hayatın her alanında herkes için olumlu bir etki yapacağı

da belirtilmiştir. Temel gelir uygulamasının hayata geçmesi durumunda olumsuz olarak en çok zikredilen düşünce ise insanları çalışma yaşamından alıkoyacağı ve tembelliğe sevk edeceğidir. Bazı katılımcılar ise enflasyonist etkilerinin olacağını, kamu kaynaklarının israfına yol açacağını, ekonomik olarak devlete bağımlı bir nüfus oluşturacağını belirtmişlerdir.

Temel gelir ile yoksulluk arasındaki ilişkinin belirlenmesine yönelik soruya verilen cevaplar arasında temel gelirin bireyleri tembelliğe sevk edeceği ve çalışmaktan alıkoyacağı görüşü ön plana çıkmaktadır. “Temel gelirin olumsuz yönleri nelerdir?” sorusuna verilen cevaplar arasında da ilk sırada bireyleri çalışmaktan alıkoyacağı ve tembelliğe yönelteceği gelmektedir. Araştırmaya katılan 35 katılımcıdan 32’si yani katılımcıların yüzde 91,42’si temel gelirin bireyleri tembelliğe sevk edeceğini ve çalışmaktan alıkoyacağını belirtirken, katılımcıların yüzde 8,57’sine denk düşen 3 katılımcı temel gelirin bireyleri tembelliğe alıştırmayacağını, çalışma yaşamından koparmayacağını dile getirmektedir.

145

Temel gelirin olumsuz etkileri arasında en çok zikredilen bireyleri tembelliğe alıştırır, çalışma yaşamından koparır söylemi üzerine katılımcılara “Temel gelir sizi tembelliğe sevk eder mi? Çalışmaktan alıkoyar mı?” soruları yöneltmiştir. Araştırmaya katılan 35 katılımcıdan 33’ü yani yüzde 94,28’i temel gelir ödemesinin kendini çalışmaktan alıkoyamayacağını, kendini tembelliğe sevk etmeyeceğini ve daha iyi bir yaşam için çalışmaya devam edeceğini belirtmiştir. Katılımcıların yüzde 5,71’ine denk gelen 2 katılımcı ise temel gelir ödemesinin kendini tembelliğe sevk edeceğini ve çalışma gereği duymadan yaşamını sürdürebileceğini belirtmiştir.

Araştırmaya katılanlara yöneltilen diğer bir soru “Temel gelir modeli hayata geçirilmesi durumunda sizce kimlere, nasıl ve ne kadar ödeme yapılmalı? sorusudur. Katılımcılar tarafından soruya verilen cevaplar

katılımcıların sosyo-ekonomik durumları gözetilerek farklılık gösteren cevaplardan derlenerek aktarılmıştır.

Katılımcılardan Zahid Ç. yöneltile soruya *“Temel gelir ödemesi temel ihtiyaçları karşılamaya yetecek kadar bir ödeme olmalı. Yani, bugün gıda, giyim, barınma ihtiyaçlarını karşılamak için gerekli olan tutar neyse o kadar olmalı. Bu tutarın belirlenmesinde de asgari ücret baz alınabilir. Ortalama olarak asgari ücret kadar yapılmalı. Böyle bir ödeme ise toplumdaki tüm bireylere yönelik sunulmalıdır.”* şeklinde cevap vermiştir.

Diğer bir katılımcı olan Yeşim A. temel gelir ödemesinin yoksul ve muhtaç durumunda olan bireylere yönelik olması gerektiği görüşünü şöyle açıklamaktadır: *“Temel gelir ödemesi belirli bir sınır belirlenip bu sınırın altında geliri olanlara verilmeli. Toplumun tümüne yönelik bir ödeme yapılmamalı. İhtiyaç sahibi, yoksul ve muhtaç kişilere yönelik gerçekleştirilecek temel gelir ödemesi daha etkili sonuçlar verir.”*

146

Bir başka katılımcı Gülcan C. yöneltile soruya *“Temel gelir ödemesi çalışma durumunda olmayan kişilerle yoksul ve muhtaçlara yönelik yapılmalıdır. Düzenli bir geliri olan ve ihtiyaçlarını karşılamakta sıkıntı yaşamayan kişilere böyle bir ödeme yapılmamalıdır. Ödeme miktarı olarak temel ihtiyaçları karşılamaya yetecek bir tutar belirlenmelidir.”* şeklinde cevap vermiştir.

Temel gelir ödemesinin kimlere, nasıl ve ne kadar yapılması gerektiğine ilişkin soruya verilen cevaplar arasında farklılık gösterenler yukarıda aktarılmıştır. 35 katılımcıdan 32’ü kısmi veya tam temel gelir ödemesi görüşünü savunurken, 2 katılımcı temel gelir ödemesine karşı çıktıklarını ve herhangi bir kimseye herhangi bir ödeme yapılmaması gerektiğini ifade etmişlerdir. Bir katılımcı ise şartlı olarak temel gelir ödemesi yapılması gerektiğini ve aynı olarak sunulması gerektiğini belirtmiştir. Katılımcıların cevapları arasında temel gelir ödemesinin yoksul ve muhtaç durumdaki kimselere temel ihtiyaçları karşılayacak düzeyde ve eşit miktarda gerçekleştirilmesi görüşü öne çıkmıştır. Az

sayıdaki bazı katılımcı ise temel gelirin herkese yönelik sunulması gerektiğini ifade etmişlerdir.

Katılımcılara yöneltilen son soru “Temel gelir modeli sizin yaşamınızda ne gibi değişikliklere neden olabilir?” sorusudur. Katılımcıların yöneltilen soruya ilişkin düşüncelerini belirten ve birbirinden farklılık gösteren cevaplar derlenerek aktarılmıştır.

Katılımcılardan Özge B., “Temel gelir ödemesi benim yaşam kalitemi yükseltir. Sosyal ve kültürel etkinliklere daha fazla bütçe ayırmama neden olur, bu alanlara harcamaları daha fazla yapabilirim. Bazı harcamalar için endişelenmek durumunda kalmam. Özellikle çocukları için ayırdığım bütçe dışında kendi ihtiyaçlarıma daha fazla bütçe ayırabilirim.” sözleriyle temel gelirin kendi yaşamında yaratacağı değişimi aktarmıştır.

Katılımcılardan Yeşim A. “Temel gelir ödemesi hayat şartlarımı iyileştirir. Ekonomik olarak özgürlük sağlar. Çocuklarımla eğitime büyük katkısı olur. Onlara daha iyi bir eğitim hayatı sunabilirim. Halihazırdaki ekonomik durumum ile temel ihtiyaçlarıma dahi karşılayamıyorum. Böyle bir derdim kalmazdı. Sosyal yaşantı alanı sağlardı. Şu anda çoğunlukla evde vakit geçiriyorum. Pazara bile gidemiyorum neredeyse. Bu sadece ekonomik sıkıntıdan kaynaklanıyor. Güvenceli bir geleceğim ve mutlu bir hayatım olurdu.” cümleleriyle yöneltilen soruya cevap vermiştir.

Katılımcılara yöneltilen soruya verilen cevaplarda öne çıkanlar daha çok kişilerin sosyo-ekonomik durumları doğrultusunda şekillenmektedir. Katılımcılardan öğrenci, ev hanımı, sosyal yardım ile geçimini sağlayanlar ve emekliler yaşadıkları ekonomik zorlukların son bulacağı ve yapmak istediklerine yönelebileceklerini belirtmişlerdir. Katılımcılardan memur olanlar ile kendilerini ekonomik olarak iyi durumda tarifleyenler temel gelirin kendi yaşamlarında herhangi bir değişime, değişikliğe yol açmayacağını belirtmişlerdir. Katılımcılardan öğrenci olanlar yaşamlarının daha

özgür olacağını belirtirken, çocuklu aileler çocukları için daha iyi bir gelecek sunabileceklerini vurgulamışlardır.

Araştırmaya katılan ve görüşme gerçekleştirilen 35 katılımcının temel gelir modelinin hayata geçirilmesine yönelik düşünceleri Tablo 12’de gösterilmiştir.

Tablo 12. Temel Gelir Modelinin Hayata Geçilmesine Yönelik Katılımcı Görüşü

Çalışma Durumu Temel Gelir Düşüncesi	Kamu Çalışanı	Özel Sektör Çalışanı	Öğrenci	Emekli	İşsiz (Ev Hanımı, Sosyal Yardım ile Geçimini Sağlayan, Çalışmaya n vd.)	Toplam	%
Temel Geliri Destekleyenler	0	2	6	4	8	20	57,14
Temel Geliri Desteklemeyenler	4	0	0	0	0	4	11,42
Temel Geliri Kısmen Destekleyenler	7	1	3	0	0	11	31,42
Toplam	11	3	9	4	8	35	100

Tablo 12’de katılımcıların çalışma durumlarına göre temel gelir modeline yönelik destekleri sınıflandırılmıştır. Buna göre, temel gelir modelini destekleyenler 20 kişi ile yüzde 57,14, temel geliri desteklemeyenler 4 kişi ile yüzde 11,42 ve temel geliri kısmen destekleyenler ise 11 kişi ile yüzde 31,42 olarak gerçekleşmiştir. Tablo 11’e göre emekli ve işsiz katılımcıların tamamı temel geliri doğrudan desteklerken, kamu çalışanlarının hiçbirisi temel geliri doğrudan desteklememektedir. Gerçekleştirilen görüşmelerin bütünü göz önüne alındığında böyle bir sonuca ulaşılmasının nedeni, kişilerin sürdürmekte olduğu yaşamda asgari bir gelire ihtiyaç duymaları ile

ilişkilendirilmiştir. Tabloda gösterilen veriler doğrultusunda katılımcıların çoğunun temel gelir modelini desteklediği ve hayata geçirilmesi gerektiğini düşündüğü görülmektedir. Araştırmanın bütünü dikkate alındığında, görüşme başlangıcında katılımcıların tamamının temel gelir hakkında herhangi bir fikrinin olmadığı, ancak görüşme sırasında yapılan kısa açıklamalar sonrasında katılımcıların çoğunluğunun temel gelir modeline destek verdiği görülmektedir.

Sonuç

Temel gelir, yoksullukla mücadele başta olmak üzere, sosyal adaletin sağlanmasında, gelir dağılımında adaletin sağlanmasında, güvencesizliğin son bulmasında ve özgürlüklerin sağlanmasında etkili olan bir sosyal politika aracıdır. Temel gelirin diğer sosyal politika araçlarından farkı, temel gelir modelinin yalnızca bir alanda değil, bütüncül etkilerinin olmasıdır. Temel gelir modelinin bütüncül etkisi, yoksullukla mücadelede ve gelir dağılımında adaletin sağlanmasında görülmektedir.

Temel gelir modeline yönelik vatandaş algısının ortaya koyulduğu bu çalışma, temel gelir modeline yönelik farkındalığın artırılması ile vatandaşların desteğinin artacağını ve politika talebinin oluşacağını ortaya koymaktadır. Çalışma süresince gerçekleştirilen görüşmelerde katılımcılara aktarılan kısa bilgiler ile temel gelir modeline yönelik desteğin artması bu durumu göstermektedir. Ayrıca temel gelir modeli, diğer sosyal politika araçlarından farklı olarak, yalnızca parasal bir kaynak aktarımı değil aynı zamanda güvenceli bir yaşama, kaliteli ve ulaşılabilir temel hizmetlere ve hayat standartlarında kalıcı bir dönüşüme olanak sunmaktadır. Bu farklılıklar bu yönde politika talebinin oluşmasına katkı sunacaktır.

Serbest piyasa ekonomisinin hâkim olduğu küresel ekonomik sistemin başarısızlıkları ve yetersizlikleri karşısında savunmasız ve korunmasız olan toplum kesiminin desteklenmesinde de temel gelir modeli kilit bir

rol oynamaktadır. Yoksul ve muhtaç durumda olan toplum kesiminin, içinde bulunduğu sosyo-ekonomik şartların zorluğundan kurtulmak ve yaşamını sürdürmek zorunda olması nedeniyle, düşük ücretli ve güvencesiz işlerde çalışmasının önüne geçilmesinin en güvenli ve kolay yolunun temel gelir olduğu söylenebilir. Sermaye sahiplerinin yüksek kâr beklentisini karşılamak uğruna toplumun bir kesimini ucuz işgücü olarak değerlendirilmesi en temelde insan haklarına aykırı bir durumdur. İnsan onur ve haysiyetine yaraşır bir yaşamın inşasında temel gelir modeli hayati bir önem taşımaktadır.

Temel gelir modeline yönelik en sık dile getirilen eleştirilerin başında kişileri tembelliğe alıştıracağı ve çalışma yaşamından alıkoyacağı yer almaktadır. Çalışma süresince gerçekleştirilen görüşmelerde katılımcıların neredeyse tamamı temel gelir modelinin kendilerini tembelliğe alıştırmayacağını ve daha iyi bir yaşam için çalışmaktan alıkoymayacağını ifade etmişlerdir. Bu durum da temel gelir modelinin kişileri tembelliğe alıştırmayacağını ve çalışma yaşamından alıkoymayacağını göstermektedir. Ayrıca, burada kişilere ne kadar bir ödeme yapılacağı da önem taşımaktadır. Araştırmada, temel gelir ödemesinin miktarı ile ilgili öne çıkan tutar, asgari ihtiyaçları karşılayacak ya da asgari ücret temel alınarak hesaplanan bir miktar olarak ifade edilmektedir. Türkiye özelinde emeklilerin durumu bu konuya açıklık getirmektedir. Emekli oldukları halde ihtiyaçlarını karşılayamayıp çalışmaya devam eden milyonlarca insanın durumu temel gelir modeline yönelik tembellik eleştirisine cevap niteliği taşımaktadır.

Türkiye'nin ekonomik göstergeleri, kamu bütçesinin hizmet alanlarına dağılımı, harcamada öncelikli alanları dikkate alan ekonomik değerlendirmeler ve araştırmalar temel gelir uygulamasının mümkün olmadığını ortaya koymaktadır. Türkiye'nin mevcut sosyal yardım politikaları ve kamu sosyal harcamaları ile acil ve afet durumlarında gerçekleşen harcamalar dikkate alındığında kabul edilebilir bir temel

gelir ödemesinin kademeli olarak uygulanabilir olduğunu göstermektedir. On ikinci kalkınma planı başta olmak üzere politika belgelerinde, plan ve programlarda belirtilen sosyal hedeflere ulaşmanın en güvenli yolu temel gelir olarak gözükmeğdir.

Dünyanın farklı bölgelerinde iyi uygulama örnekleri bulunan ve uygulama bölgelerinde kişilerin hayatında fark yaratan temel gelir modeli ülkemiz vatandaşları için de benzer sonuçları doğuracaktır. Literatürde sıkça karşılaşıldığı gibi; temel gelir, zamanı gelmiş bir fikirdir.

Kaynakça

- Alaska Permanent Fund Corporation (2024). Alaska's Largest Renewable Financial Resource. <https://apfc.org/what-we-do/the-permanent-fund/>, Erişim: 05.05.2024
- Alaska Permanent Fund Corporation, Our Performance. <https://apfc.org/performance/>, Erişim: 05.05.2024
- BICN, Signposts to Success: Report of a BICN Survey of Ontario Basic Income 189 Recipients. <https://basicincomecanada.org/wpcontent/uploads/2021/04/BICN-Signposts-to-Success.pdf>, Erişim: 11.05.2024
- BM. (2025). Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları. <https://turkiye.un.org/tr/sdgs>, Erişim: 04.05.2025
- Blomqvist, P. ve Palme, J. (2020). Universalism in Welfare Policy: The Swedish Case beyond 1990. *Social Inclusion*, 8(1). 114-123.
- Bregman, R. (2021). *Gerçekçiler İçin Ütopya*, (D. Akın, çev.). Domingo.
- Buğra, A. (2021). *Kapitalizm, Yoksulluk ve Türkiye’de Sosyal Politika*. İletişim.
- Buğra, A. ve Keyder, Ç. (2012). *Vatandaşlık Gelirine Doğru*. İletişim.
- Duran, T. (2023). Yoksullukla mücadelede ve gelir dağılımını iyileştirmede evrensel temel gelir (etg) sisteminin Türkiye’de uygulanabilirliği. [Yayımlanmamış Doktora Tezi]. Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi.
- Eğilmez, M. (2017). Endüstri 4.0. <https://www.mahfiegilmez.com/2017/05/endustri-40.html>, Erişim: 24.03.2024
- Erdoğan, M. M. ve Akar, S. (2020). Dördüncü Sanayi Devrimi Çerçevesinde Koşulsuz Temel Gelir: Türkiye İçin Bir Değerlendirme. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 15(3). 903-924.
- Gemicioğlu, S. ve Bildir, M (2023). Türkiye’de Sosyal Yardımların Gelir Eşitsizliği ve Yoksulluk Üzerindeki Etkisi: Garantili Asgari Gelir Alternatifleri Üzerine Simülasyon Çalışması. *Sosyal Güvenlik Dergisi*, 13(2). 229-250.
- Haarmann, C., Haarmann, D. ve Natrass, N. (2019). The Namibian Basic Income Grant Pilot. İçinde M. Torry (Ed.), *The Palgrave International Handbook of Basic Income* (ss. 357-372). Palgrave Macmillan.

- Haarmann, D. (2020). Refah Devletinin Sadakası mı, Ekonomik Gereklilik mi? Namibya ve Güney Afrika'daki Temel Gelir Yardımı Tartışması. İçinde A. Buğra ve Ç. Keyder (Ed.) *Bir Temel Hak Olarak Vatandaşlık Gelirine Doğru* (ss. 189-214). İletişim.
- Hayek, F. A. (1995). *Kanun, Yasama Faaliyeti ve Özgürlük Cilt II; Sosyal Adalet Serabı*. (M. Erdoğan, çev.). Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Kahvecioğlu, F. (2021). Evrensel temel gelir modeli ve Türkiye'de uygulanabilirliği [Yayımlanmamış Doktora Tezi]. Gazi Üniversitesi.
- Kangas, O. (2019/17). First results from the Finnish basic income experiment. *European Social Policy Network Flash Report*, European Commission.
- Kesgin, B. (2013). *Kamu Sosyal Politikalarında Sosyal Yardım*. Açılım.
- Narınç, N. Ö. (2023). *Bir Sosyal Politika Aracı Olarak Geçmişten Günümüze Temel Gelir*. Gazi Kitabevi.
- Salehi-İsfahani, D. (2017). From Energy Subsidies to Universal Basic Income: Lessons From Iran. <https://theforum.erf.org.eg/2017/11/19/energy-subsidies-universal-basic-income-lessons-iran/>, Erişim: 05.05.2024
- Standing, G. (2021). *Temel Gelir*. (C. Demirdöğdü, çev.). Tellekt Yayınevi.
- Stanford Basic Income Lab (2024). UPDATED: Global Map of Basic Income Experiments. <https://basicincome.stanford.edu/>, Erişim: 05.05.2024
- State of Alaska: Department of Revenue (2024). Permanent Fund Dividend. <https://pfd.alaska.gov/Division-Info/summary-of-dividend-applications-payments>, Erişim: 05.05.2024
- Tiessalo, R. (2017). Universal Basic Income “Useless”, Says Finland’ s Biggest Union”, *Independent*. <https://www.independent.co.uk/news/business/news/universal-basic-income-finland-useless-says-trade-union-a7571966.html>, Erişim: 05.05.2024
- Torry, M. (2016). *The Feasibility of Citizen’s Income*. Palgrave Macmillan.
- Turunen, M. Basic income: An answer to social security problems?. *OECD*. <https://www.oecd.org/forum/oecdyearbook/basic-income-an-answer-to-social-security-problems.htm>, Erişim: 06.05.2024
- Yayla, A. (2000). *Özgürlük Yolu, Hayek’in Sosyal Teorisi*. Liberte.
-

Yıldırım, A. ve şimşek, H. (2003). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Seçkin Yayınları.

Yorgun, M. (2020). Mongolia's Resource-To-Cash Transfers, *BIEN*.
<https://basicincome.org/news/author/mericyorgun/>, Erişim: 06.05.2024

YAZAR BEYANI

Araştırma ve Yayın Etięi Beyanı

Bu alışma bilimsel araştırma ve yayın etiği kurallarına uygun olarak hazırlanmıştır.

Etik Kurul Onayı

Bu araştırma için Ondokuz Mayıs Üniversitesi Etik Kurulu'nun 30.09.2022 tarih ve 2022-783 sayılı kararı ile etik kurul onayı alınmıştır.

Yazar Katkıları

Yazar Adı Soyadı: Kenan şAHİN (%100)

ıkar atışması

Yazarlar açısından ya da üçüncü taraflar açısından çalışmadan kaynaklı çıkar atışması bulunmamaktadır.

ETİK KURUL RAPORU

ONDOKUZ MAYIS ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL VE BEŞERİ BİLİMLER ARAŞTIRMALARI ETİK KURUL KARARLARI

KARAR TARİHİ	TOPLANTI SAYISI	KARAR SAYISI
30.09.2022	8	2022-783

KARAR NO: 2022-783
Üniversitemiz Lisansüstü Eğitim Enstitüsü öğrencisi Kenan ŞAHİN 'in Prof. Dr. Nuray ERTÜRK KESKİN danışmanlığında "Yoksullukla Mücadelede Temel Gelir Modeli" isimli yüksek lisans tezine ilişkin mülakat, dosya taraması, veri kaynak taraması ve ses kaydı analizi çalışmalarını içeren 79604 sayılı dilekçesi okunarak görüşüldü.

Üniversitemiz Lisansüstü Eğitim Enstitüsü öğrencisi Kenan ŞAHİN 'in Prof. Dr. Nuray ERTÜRK KESKİN danışmanlığında "Yoksullukla Mücadelede Temel Gelir Modeli" isimli yüksek lisans tezine ilişkin mülakat, dosya taraması, veri kaynak taraması ve ses kaydı analizi çalışmalarının kabulüne oy birliği ile karar verildi.